

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kai Honkanen

”YKSIN VOI PYYTÄÄ, MUTTA JOUKOLLA VOI VAATIA” –
HOITAJALAKON UUTISOINNISSA OSAPUOLILLE RAKENTUNEET ROOLIT

Pro gradu -tutkielma

Johtaminen

2023

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Yksin voi pyytää, mutta joukolla voi vaatia” – Hoitajalakon uutisoinnissa osapuolille rakentuneet roolit

Tekijä/-t: Kai Honkanen

Koulutusohjelma/oppiaine: Johtaminen

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma X Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 55 sivua, 1 liite

Vuosi: 2023

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on ymmärtää vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa lakon osapuolille rakentuneet roolit.

Tarkastelin työssäni hoitajalakon osapuolille Yleisradion verkkouutisoinnissa rakentuneita rooleja sekä sitä, miten lakon osapuolet pääsevät uutisoinnissa ääneen. Aineistoni koostui julkisesti saatavilla olevista Yleisradion verkkouutisista kahdelta viikon pituiselta ajanjaksoilta. Ensimmäinen jakso käsitti lakon ensimmäisen viikon ja toinen jakso puolestaan sovun saavuttamisen jälkeisen viikon.

Laadullisen tutkielmani aineiston analysoinnissa hyödynsin teemoittelua, jonka avulla päädyin viiteen lakon osapuolia kuvaavaan rooliin: väärän tiedon levittäjä, potilasturvallisuuden vaarantaja, työtaakan vähättelijä, potilasturvallisuuden takaaja sekä työhyvinvoinnin turvaaja. Nämä roolit jakautuivat osittain molemmille osapuolille, mutta kokonaisuutena työnantajapuolelle rakentui määrällisesti enemmän rooleja kuin työntekijäpuolelle. Molemmille osapuolille rakentui sekä negatiivisia että positiivisia rooleja.

Tarkastelin työssäni myös lakon osapuolten pääsyä ääneen uutisissa. Molemmat osapuolet pääsivät aineistossa ääneen melko tasapuolisesti heti lakon alusta alkaen. Työntekijöiden puolelta hoitoalan järjestöjen lisäksi ääneen pääsivät myös luottamushenkilöt sekä yksittäiset hoitajat. Työnantajapuolelta lakon alussa ääneen pääsivät alueelliset työnantajien edustajat, mutta työnantajaliitto pääsi ääneen vasta sovun syntymisen jälkeen. Sovun syntymisen jälkeen äänessä oli enemmän työntekijäosapuoli, varsinkin yksittäiset hoitajat saivat äänensä kuuluviin monessa uutisessa.

Huomionarvoista havainnoissani oli myös se, että vuoden 2022 lakkokeskustelun ytimessä olivat hoitoalan huono palkkataso ja huonot työolot. Hoitajat saivat uutisoinnissa lakolleen ymmärrystä, eikä naisvaltaisen alan lakkoilun oikeutusta kyseenalaistettu aiempien lakkojen tavoin. Tämän suhteen muutos vuoden 2007 hoitajalakon uutisointiin on merkittävä, sillä enää asioita ei kytketty sukupuolikeskusteluun, kuten vielä vuonna 2007 tapahtui.

Avainsanat: hoitoala, lakot, työtaistelut, media, uutiset, roolit

X Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	4
2.	TYÖTAISTELUT JA LAKOT SUOMESSA	7
2.1.	Suomen työmarkkinajärjestelmä.....	7
2.2.	Työtaistelut ja lakot	8
2.3.	Lakkojen yleisyys Suomessa	9
2.4.	Lakot ja työtaistelut mediassa.....	10
2.4.1.	Lakoista ja työtaisteluista uutisointi	10
2.4.2.	Hoitoalaan liittyvät lakot ja media	12
3.	TUTKIELMAN AINEISTO JA MENETELMÄ	16
3.1.	Tutkimusmenetelmä.....	16
3.2.	Aineisto	17
3.3.	Aineiston analyysi.....	19
3.4.	Eettinen näkökulma ja tutkijapositio	20
4.	TULOKSET	22
4.1.	Lakon osapuolet.....	22
4.2.	Tapahtumakuvaus lakon kulusta 1.4.-3.10.2022	23
4.3.	Kenelle uutisissa annetaan ääni?.....	26
4.4.	Roolit	28
4.4.1.	Väärän tiedon levittäjä.....	29
4.4.2.	Potilasturvallisuuden vaarantaja	30
4.4.3.	Työtaakan vähätelijä.....	33
4.4.4.	Potilasturvallisuuden takaaja	35
4.4.5.	Työhyvinvoinnin turvaaja.....	37
5.	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	40
5.1.	Pohdintaa	40
5.1.1.	Osapuolille uutisissa annettu ääni	40

5.1.2.	Osapuolille uutisoinnissa rakentuneet roolit.....	43
5.1.3.	Vuosien 2007 ja 2022 hoitajalakkojen uutisoinnin vertailu	45
5.2.	Johtopäätökset.....	47
5.3.	Luotettavuuden arviointi.....	48
5.4.	Jatkotutkimusehdotukset.....	49
LÄHTEET		51
LIITE 1		

1. JOHDANTO

Erinäiset työtaistelut ylittävät usein uutiskynnyksen ja nousevat jopa valtakunnallisella tasolla julkiseen keskusteluun – erityisesti kun on kyse esimerkiksi työehtoihin liittyvästä sopimisesta. Organisaatioiden sisäisessä toiminnassa työsuhteille yhteisesti neuvottelemalla sovitut ehdot muodostavat alakohtaisesti perustason, jota huonommin työehtoja ei yhdenkään työntekijän kanssa voi sopia. Työehtosopimukset kullakin alalla ovat aina määräaika-aisia. Niiden päättyminen tietää uutta neuvottelukierrosta ja epävakaata aikaa, kunnes uusi neuvottelutulos on taas saavutettu. Neuvottelut eivät aina johda osapuolten sopuun kovin helpolla. Työtaistelutoimet saavat usein laajaa näkyvyyttä, sillä yhteiskunnan toimintojen verkottuneessa kokonaisuudessa yhdenkin osapuolen lakkotoimet vaikuttavat laajasti ihmisten ja yritysten arkeen.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla ammattiliitoilla ja työnantajaorganisaatioilla on vahva rooli (Koskinen-Sandberg & Saari 2019). Kiinnostuin ammattiliiton ja työnantajaliiton välisten suhteiden tarkastelusta aiemmassa työssäni, jossa pääsin olemaan osa työnantajapuolta ja osallistumaan liittotasolla työnantajapuolen asioiden käsittelyyn. Koin tuossa roolissa toimiessani, että kun nämä osapuolet eivät pääse asioista sopuun ja päädytään lakkojen kaltaisiin työtaisteluihin, tuodaan osapuolet esiin julkisessa keskustelussa erilaisilla mielikuvilla. Kiinnostuin siitä, miten uutisia lukeville kansalaisille tai vaikkapa liiton omaa jäsentiedotusta lukeville jäsenille välitetään mielikuvia tilanteesta sekä työtaistelun toisesta osapuolesta ja tämän motiiveista.

Viime vuosina Suomessa on uutisoitu usean alan työtaisteluista, mutta yksi niistä sai huomattavan määrän mediahuomiota: vuoden 2022 niin sanottu hoitajalakko. Lakko kesti kokonaisuudessaan puoli vuotta. Tässä lakossa olivat taustalla kunta-alan työehtosopimusneuvottelut, joissa oli tarkoitus solmia Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus (SOTE-sopimus) sekä Kunta-alan yleinen työ- ja virkaehtosopimus (KVTES) päättyvien sopimusten tilalle. Neuvottelut alkoivat tammikuussa 2022. Osapuolina neuvotteluissa olivat Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT sekä hoitajajärjestöt Tehy ja SuPer. Hoitajajärjestöt vaativat hoitajille palkkaohjelmaa, jossa he saisivat muita aloja suuremman prosentuaalisen palkankorotuksen ja paremmat työolot. Hoitajalakko alkoi 1.4.2022 ja sopu kiistassa saavutettiin 3.10.2022. Sovun jälkeen osapuolten näkemykset saavutetusta lopputuloksesta

vaihtelivat. Hoitajajärjestöt saivat kuitenkin nostettua alan palkkausta, mutta vastuu työolojen parantamisesta jäi työnantajapuolen käsiin.

Näissä neuvotteluissa hoitajajärjestöjen Tehyn ja Superin tavoitteena oli löytää ratkaisu maata vaivaavaan hoitajapulaan, joten ne esittivät neuvotteluissa helmikuussa 2022 sote-alan pelastusohjelmaa, jossa kehitettäisiin sekä palkkoja että työoloja. Sote-henkilöstön palkkoja nostettaisiin normaalien sopimuskorotusten lisäksi vuosittain 3,6 % seuraavien viiden vuoden ajan. Tehy ja Super muodostivat yhdessä neuvottelujärjestö Sote ry:n ja vastaapuolena neuvotteluissa oli Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT. Työehtosopimusneuvottelut keskeytyivät helmikuun lopussa, kun KT keskeytti neuvottelut ja ajaututtiin sopimuksettomaan tilaan. Tässä vaiheessa neuvottelut siirtyivät valtakunnansovittelijan vetämiksi. Hoitajaliittojen suuren jäsenmäärän ja alan yhteiskunnallisen merkittävyyden vuoksi neuvottelut ja niiden kariutumisesta johtuneet työtaistelutoimet ovat saaneet mediassa paljon palstatilaa. Hoitajajärjestöjen antamat paikalliset lakkovaroitukset, toistaiseksi voimassa oleva ylityö- ja vuoronvaihtokielto sekä hoitajien joukkoirtisanoutumisen suunnittelu ovat vaikuttaneet kaikkien sairaanhoitopiirien ja niiden asukkaiden elämään. (Wikipedia 2023a.)

Vuoden 2022 hoitajalakko herätti huomioni, koska se herätti runsasta keskustelua ja uutisointia valtakunnallisissa printti- ja verkkomedioissa, somessa sekä osapuolten omissa julkaisuissa. Lakon osapuolet hyödynsivät myös eri medioita – kiinnitin esimerkiksi huomiota Tehyn puheenjohtajan sosiaalisen median taidokkaaseen käyttöön. Uutisointia seurattessani aloin pohtia, millaisia mielikuvia lakon osapuolista rakentuu. Näyttävätkö eri osapuolet mustavalkoisesti vastakkaisissa rooleissa, vai onko uutisoinnissa tunnistettavissa nyansseja siinä, millaisissa rooleissa osapuolet esitetään?

Hoitoalaan liittyneet työtaistelut ovat saaneet aiemminkin suurta huomiota. Esimerkiksi vuoden 2007 sairaanhoitajien joukkoirtisanoutumisuhka herätti vilkasta mediakeskustelua (Henttonen ym. 2013). Aiemmat hoitoalan työtaistelut ovat usein liittyneet heikkoon palkkatasoon ja heikkoihin työoloihin sekä alan aliarvostukseen (Koskinen-Sandberg & Saari 2019). Aiemmissa tutkimuksissa on huomattu, että hoitoalan työtaisteluiden uutisointi rakentaa ja uudelleentuottaa mielikuvia hoitajan ammatista ja hoitajista toimijoina (Henttonen ym. 2013; Clarke ja O'Neill, 2001). Uutisoinnissa työnantajaosapuoli on esimerkiksi asemoitunut alan heikkoon palkkatasoon esitettyjen vaatimusten suhteen portinvartijana, joka kieltää epätasa-arvon ja vetoaa resurssien rajallisuuteen (Koskinen-Sandberg & Saari 2019).

Tässä tutkielmassa jatkan aiempaa keskustelua hoitoalan työtaisteluiden uutisoinnista tuomalla huomion siihen, miten hoitajalakon eri osapuolten ääni kuuluu uutisoinnissa ja millaisiin rooleihin eri osapuolet – niin liitot, työntekijät, työnantajat kuin muut tahot – asetetaan uutisissa.

Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoitteet

Tutkin tässä pro gradu tutkielmassa yhden työtaisteluiden muodon – lakkojen – uutisointia. Tutkimuskysymykseni on: *”Millaisia rooleja lakon eri osapuolille rakentuu vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa?”*

Pyrin ymmärtämään, keille lakkouutisoinnissa annetaan ääni ja millaisiin rooleihin lakkouutisointi asettaa lakon eri osapuolet. Aineistona hyödynnän Yleisradion (Yle) verkkouutisia lakon alku- ja loppupäästä. Analysointimenetelmänä käytän teemoittelua. Roolien rakentamisen tarkasteleminen uutisoinnin yhteydessä on hedelmällistä, sillä media on alusta eri ammattiryhmien oikeuksien, vastuiden ja legitimitetin rakentumiselle (Vaara & Tienari 2002).

Rajaan työni koskemaan vuoden 2022 hoitajalakon uutisointia ja tarkastelen vain uutisissa rakentuvia rooleja. Näen, että lakoista uutisointi osaltaan rakentaa mielikuvia siitä, mistä kyseisessä työtaistelussa on kyse (Henttonen ym. 2013, 61). Tarkastelen kuitenkin lakon syitä ja mahdollisia seurauksia vain siinä määrin kuin ne näyttäytyvät uutisoinnissa roolien kannalta relevanttina. Kuvaan lakon etenemisen pääpiirteitä taustoittaakseni uutisointia, mutta en keskity työssä lakon varsinaiseen etenemiseen. Rajaan myös sen tuottamat seuraukset työn ulkopuolelle. En ota työssä siis esimerkiksi kantaa siihen, oliko lakko lopputulokseltaan eri osapuolien kannalta onnistunut.

Seuraavassa luvussa tarkastelen työtaisteluita ja erityisesti lakkoja Suomessa. Tämän jälkeen avaan tutkimusmenetelmäni sekä aineistoani tarkemmin. Näiden jälkeen käyn läpi aineistosta nousseet tulokset, joissa esittelen aineistossa ääneen päässeet tahot ja heille uutisoinnissa rakentuneet roolit. Viimeisessä luvussa vedän tutkimukseni tulokset yhteen johtopäätöksinä ja arvioin tutkimukseni luotettavuutta sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. TYÖTAISTELUT JA LAKOT SUOMESSA

Erilaisilla työtaistelutoimilla on Suomen itsenäisyyden ajalta pitkä historia. Tarkastelen seuraavaksi Suomen työmarkkinajärjestelmää, työtaisteluiden määriä sekä lakkoihin liittyvää aiempaa tutkimusta.

2.1. Suomen työmarkkinajärjestelmä

Suomalainen työmarkkinajärjestelmä perustuu sopimiseen ja sovitteluun. Sen neuvottelutoiminta rakentuu Kansainvälisen työjärjestö ILO:n periaatteille. Tässä pääperiaatteena on kolmikantaisuus, jonka mukaan yhteistyö ja neuvottelu tapahtuvat työnantajajärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeen sekä maan hallituksen välillä. Tällä kolmikannalla on Suomessa vuosikymmenten historia, sillä työmarkkinajärjestelmän katsotaan Suomessa alkaneen niin sanotusta tammikuun kihlauksesta vuonna 1940. (Akava 2023.)

Ammattiyhdistysliikkeen tärkeimpänä toimijana ovat ammattiliitot. Liikkeen toiminnan tarkoituksena on vahvistaa työntekijöiden asemaa työntekijöihin liittyvien asioiden yhteydessä sekä kehittää työelämää. Ammattiliittojen tärkein tehtävä on neuvotella työehtosopimuksia työnantajaliittojen kanssa. Ne myös valvovat työehtosopimusten noudattamista ja ovat riitatilanteissa työntekijän tukena. Ammattiliitot ovat aina jäseninä jossakin keskusjärjestössä ja ne ovat järjestäytyneet joko ns. teollisuuslinjan tai ns. ammattiliittolinjan mukaan. (Wikipedia 2023d.)

Suomen työmarkkinajärjestelmälle on tyypillistä muita EU-maita korkeampi järjestäytymisaste. Sekä palkansaajat että työnantajat ovat järjestäytyneet oman alansa järjestöihin. Palkansaajista yli 70 prosenttia kuuluu johonkin ammattiliittoon. Ammattiliittoja on Suomessa noin 80 ja ne ovat puolestaan järjestäytyneet kolmeen palkansaajakeskusjärjestöön (Korkeakoulutettujen työmarkkinajärjestö Akava, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ja Toimihenkilökeskusjärjestö STTK). Valtaosa työnantajista on puolestaan järjestäytynyt oman alansa työnantajaliittoon, joita löytyy useita kymmeniä neljässä keskusjärjestössä (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Valtion työmarkkinalaitos VTML sekä Kirkon työmarkkinalaitos KiT) (Akava 2023.)

2.2. Työtaistelut ja lakot

Höltän (1999) mukaan työtaistelu määritellään yleisimmin työntekijöiden ja työnantajien välisessä ristiriidassa käytettäväksi painostukseksi, jolla toinen osapuoli halutaan taivuttaa johonkin ennalta määriteltyyn tavoitteeseen. Työtaistelutoimi, tai vanhahtavammin työtaistelutoimenpide, tulee käsitteenä työehtolaista ja se tarkoittaa kollektiivista työsuhteeseen liittyvä painostustoimenpidettä. Se voi tarkoittaa sekä työntekijä- että työnantajaosapuolen toimeenpanemia painostustoimia. Työtaistelulla ei viitata vain yksittäiseen työtaistelutoimeen, vaan suurempaan ja jatkuvampaan työtaistelutoimien muodostamaan kokonaisuuteen. (Höltkä 1999, 38–42.)

Lakko on yksi tyypillinen työtaistelutoimen muoto. Siinä työntekijät joukolla ja painostamistarkoituksessa yleensä yhtä aikaa toimeenpanevat työn keskeyttämisen. Lakon tarkoituksena ei ole lopettaa työsuhteita, vaan keskeyttää työsuoritukset väliaikaisesti. Lakon ulkopuolelle jätetään aina sellaiset työt, jotka ovat tarpeen omaisuuden vahingoittumisen estämiseksi tai joiden lopettamisesta seuraisi hengen tai terveyden vaarantuminen. Tätä kutsutaan hätä- tai suojeityöksi ja sillä on tutkimukseni kohteena olevassa hoitajalakossa keskeinen merkitys. (Höltkä 1999, 85–86.) Työsulku puolestaan on työnantajapuolen vastatoimi, joka koskee kaikkia lakon ulkopuolellakin olevia työntekijöitä. Työsulussa palkanmaksu keskeytyy ja työntekijöiden työnteko estyy. (Höltkä 1999, 93.)

Lakkoja voidaan jaotella esimerkiksi taktiikan mukaan. Tutkimani hoitajalakko on tyypiltään järjestölakko, josta ammattiliitto päättää. Muita tyyppisiä ovat esimerkiksi itsenäinen lakko, joka on paikallisempi. Lakolla pyritään saavuttamaan uusia tai turvaamaan vanhoja etuja. Lakkoja voidaan jaotella hyökkäys- ja puolustuslakkoihin, joilla viitataan joko uusien oikeuksien ja etujen tavoitteluun tai olemassa olevien turvaamiseen. (Höltkä 1999, 84–90.) Uutisoinnissa lakkokontekstissa esiintyvillä rikkureilla viitataan henkilöihin, jotka menevät lakon aikana töihin vastoin päätöksiä. Lakkovahdit puolestaan valvovat paikallisesti lakon toteutumista ja pyrkivät estämään rikkurien töihin menemisen. (Höltkä 2011, 85–88.)

Oikeus lakkoon on rajoitettu. Työehtosopimukseen liittyvään työrauhavelvollisuuden perustuen työehtosopimukseen liittyvät työtaistelutoimenpiteet ovat kiellettyjä – työtaistelut ovat siis sallittuja sopimuksettoman tilan vallitessa. Suunnitellusta työnseisauksesta tulee ilmoittaa kirjallisesti kahta viikkoa aiemmin lakon vastapuolen lisäksi myös riidan sovittelijalle.

Ilmoitusvelvollisuus koskee vain työriidan takia suunniteltuja työnseisauksia, ei esimerkiksi myötätuntolakkoja tai poliittisia lakkoja. Sovittelijan kutsumaan neuvotteluun on velvollisuus osallistua, mutta sovittelija ei kuitenkaan voi estää lakon aloittamista, mikäli osapuolet eivät pääse sopimukseen. (Hölttä 1999, 133, 198–201.)

Lakkojen lisäksi työtaistelutoimiksi lasketaan esimerkiksi erinäiset osittaisen työstä kieltäytymisen muodot (Hölttä 2011, 90). Tarkastelemassani hoitajalakossa hyödynnettiin näistä ylityö- ja vuoronvaihtokieltoa, jonka aikana liiton jäsenet tekevät töitä normaalin työajan puitteissa, mutta eivät saa tehdä yli- tai lisätyötä muun muassa vaihtamalla työvuoroja muiden työntekijöiden kanssa (Tehy 2023c).

2.3. Lakkojen yleisyys Suomessa

Suomen historian aikana työtaistelut yleistyivät voimakkaasti juuri itsenäistymisen kynnyksellä ja vuonna 1917 Suomessa lakkoiltiin vilkkaasti. Syynä tähän oli työläisten aikaisempaa suurempi järjestäytyminen, jonka palkkatyöläisten määrän kasvu 1900-luvun alussa toi mukanaan. Itsenäisyyden alkuvuosikymmenet olivat lakkoilun suhteen rauhallisia, kunnes vuonna 1956 yleislakko pysäytti maan tähänastisen historian laajimpana lakkona. Tämän lakon jälkeinen aika oli rauhallista aina 1970-luvulle saakka, jolloin työmarkkinajärjestöjen muuttuminen poliittisemmiksi aiheutti poliittisten lakkojen yleistymisen. (Tilastokeskus 2023.)

Vilkas työtaistelutoiminta jatkui aina 1980-luvun loppupuolelle. 1990-luvun alun lama lopetti työtaistelut muutamaksi vuoksi lähes kokonaan. Työnantajan irtisanomissuunnitelmia vastaan lakkoilu yleistyi 1990-luvun alkupuolella ja vuosituhannen vaihteen jälkeen ulkoistussuunnitelmien vastustaminen yleistyi. Suhdannevaihteluilla on ollut oma osuutensa työmarkkinaosapuolten näkemyksiin, noususuhdanteissa palkankorotuksiin on suostuttu ja laskusuhdanteiden aikaan työpaikat on haluttu säilyttää. Vuosituhannen vaihteen jälkeen työtaistelut ovat hieman lisääntyneet aiempaan vuosikymmeneen verrattuna. Myös ammattiliitot ovat muuttuneet tietoisemmiksi palkkavaatimustensa aiheuttamista inflaatiopaineista. Suhteutettuna muuhun maailmaan Suomessa oli 1900-luvulla työtaisteluita enemmän kuin muissa teollisuusmaissa ja vuosituhannen vaihteen jälkeen Suomessa oli EU-maista kolmanneksi eniten työpäivämenetyksiä. (Tilastokeskus 2023.)

Hoitajalakkoa koskettaneen vuoden osalta (2022) tilastoa työtaisteluista ei ole vielä julkaistu. Vuosi 2021 oli kuitenkin poikkeuksellinen, sillä silloin työtaisteluita oli lukumääräisesti vähiten 50 vuoteen. Suomessa käytiin vuonna 2021 55 työtaistelua. Luku oli selvästi matalampi kuin vuotta aiemmin, jolloin työtaisteluita oli 108. Työtaisteluihin osallistui vuonna 2021 noin 22500 työntekijää ja niiden takia menetettiin noin 34000 työpäivää. Näistä työtaisteluista lakkoja oli 43 ja ylityökieltoja 7. Työtaisteluiden lukumäärä on 2000-luvulla ollut vuosittain alle 200, jolloin mediaaniksi muodostuu 105 vuosittaista työtaistelua. Vuonna 2021 yleisin syy työtaistelulle oli työnjohdollinen. Vuonna 2021 käytiin melko vähän liittokohtaisia työehtosopimusneuvotteluja, joten niiden osuus työtaisteluiden syynä on tuona vuonna hyvin pieni. (Työtaistelutilasto 2021.)

2.4. Lakot ja työtaistelut mediassa

Lakoilla on aina yhteiskunnallisia vaikutuksia ihmisten ja yritysten toimintaan. Näin on myös hoitoalan lakoilla. Tämän takia ne nousevat usein myös päivittäisten uutisten aiheeksi. Tarkastelen seuraavaksi hoitoalan lakkojen näkyvyyttä mediassa yleisesti ja myös niiden uutisointia Suomessa.

2.4.1. Lakoista ja työtaisteluista uutisointi

Erilaisten työtaistelukeinojen, kuten lakkojen, uutisointia voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Holmberg (2004) tarkasteli väitöskirjassaan politiikan uutisten kantaaottavuuden muutosta Suomen sanomalehdistössä vuosina 1987–2003. Tarkastelun keskiössä oli selvittää uutisen ja mielipiteen erottamisnormin toteutumista maan sanomalehdissä. Hänen aineistonaan toimi Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Keskisuomalaisen pääuutissivujen politiikan uutiset vuosina 1987, 1995, 2001 ja 2003. Näitä uutisartikkeleita verrattiin tutkimuksessa kolmeen eri puoluelehteen. Tausta tutkimukselle löytyy siitä, että kaikilla suomalaisilla sanomalehdillä on alkujaan ollut jokin tietty puolue tausta, jonka näkökulmasta asioita on uutisoitu. Nämä historialliset taustat ovat kuitenkin hälventyneet poliittisten sidosten väljennemisen myötä. Holmbergin huomioita olivat muun muassa se, että Aamulehti tuntui suosivan enemmän työnantajapuolta, kun taas Helsingin Sanomissa suosiossa oli enemmän työntekijäpuoli. Keskisuomalaisessa painotukset osapuolten välillä vaihtelivat.

Suomalaisten työtaistelujen ja lakkojen uutisointi on saanut huomiota opinnäytetöissä. Näissä näkökulmat ovat vaihdelleet muun muassa työelämän segregatiosta (Moilanen 2022) valtaan (Toivonen 2006) ja identiteettiin (Kivenmaa 2012).

Moilanen (2022) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan kevään 2022 hoitajien työvoimataisteluiden yhteydessä käytyä keskustelua ja tunnisti keskustelusta diskursiivisen vallan liikkeitä. Aineisto koostui Ylen verkkouutisista lakkoa edeltävältä kahdelta päivältä ja ensimmäiseltä lakkopäivältä sekä yhden julkisen Instagram-tilin julkaisuista. Moilanen tunnisti aineistosta huoli-, oikeus- ja tasa-arvoinen työelämä -diskurssit. Huolidiskurssi käsitti muun muassa käsitteet potilasturvallisuus ja suojelutyö. Näiden diskurssien avulla hän hahmotti hoiva-alan ongelmakohtia ja niiden käsittelyä eri subjektipositioista. Moilanen tunnisti myös, miten sosiaalisessa mediassa hoitajat toivat näkemyksiään esille ja saivat niille kannatusta. Vaikka valtavirtamediassa hoitajien ääni ei aluksi ollut vahva, sai hoitajien ääni ajan kuluessa enemmän huomiota myös Ylen uutisoinnissa.

Toivonen (2006) puolestaan tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan vuoden 2005 paperikiistan uutisointia vallan näkökulmasta. Aineisto koostui Helsingin Sanomien, Aamulehden ja Keski-suomalaisen paperisten sanomalehtien uutisista lakon vilkkaimman 20 päivän ajalta. Hän tunnisti lehtien välillä eroja työntekijä- ja työnantajan näkökulmien painottamisessa. Lakon alkuvaiheessa Helsingin Sanomat ja Keski-suomalainen painottivat enemmän työntekijän näkökulmaa, kun taas Aamulehti tarkasteli asiaa enemmän työnantajan näkökulmasta. Uutisointi kuitenkin tasapainottui kiistan jatkuessa. Toivonen kuitenkin huomasi, että uutisoinnissa näkyi silti usein viitteitä jommankumman kiistan osapuolen tukemisesta.

Nissinen (2019) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan vuoden 2018 poliittisia lakkoja Suomessa. Hän keskittyi tunnistamaan, miten mediassa representoidaan aktiivimallin ja irtisanomiskiistan ympärille syntyneitä poliittista lakkoa ja miten ammattiyhdistysliikkeen toimijuus rakentuu julkisessa diskurssissa. Nissisen aineisto koostui Helsingin Sanomien, Iltalehden ja Ylen poliittista lakkoa koskevista analyyseistä, kolumneista ja kommentteista. Hän tunnisti, että ammattiyhdistysliikkeelle kehittyi yhteiskunnan syntipukki-identiteetti vastakkaisena maan hallitukselle. Lisäksi ammattiyhdistysliikkeelle muodostui mediassa diskursseja liittyen yhteiskunnallisiin rooleihin. Nämä diskurssit liittyivät eliitteihin, poliittiseen vasemmistoon, ay-liikkeen demokratianvastaisuuteen sekä liikkeen asemaan yhtenä kolmikantaosapuolena.

Kivenmaan (2012) pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin lakossa olevien lentoemäntien julkisten identiteettien muodostumista Helsingin Sanomien, Iltalehden, Talouselämän ja Uutispäivä Demarin painetuissa lehdissä Finnairin matkustamohenkilökunnan lakon aikana loppuvuodesta 2010. Kivenmaa huomasi, että eri toimijoista työnantaja pääsi useimmiten ääneen ja lakossa oleva työntekijä vain kerran. Hän eritteli lakon aikana esiintyneet diskursit teemoittain lakon aiheisiin, vaikutuksiin, osapuoliin ja sopimisen järjestelmään.

Haapala (2010) tarkasteli opinnäytetyössään kevään 2010 ahtaajien lakon uutisointia Helsingin Sanomissa ja Yleisradiossa. Median lakolle antamista merkityksistä uutisoinnissa korostui vahvemmin työnantajan näkökulma. Työntekijäpuolen toimia ja lakko-oikeutta kyseenalaistettiin sen sijaan enemmän. Helsingin Sanomien uutisointi oli enemmän työnantajamyönteistä ja lakkoa vastustavaa, kun taas Yleisradio kyseenalaisti uutisoinnissa lakko-oikeuden kokonaisuudessaan suhtautuen kuitenkin työntekijäliittoon järjestönä neutraalisti. Lakkoon johtaneita syitä ei uutisissa juurikaan käsitelty, vaan painotus oli enemmän taloudellisilla vaikutuksilla.

2.4.2. Hoitoalaan liittyvät lakot ja media

Hoitoalaan kohdistuu yhteiskunnan arvostelu ja sen lakot nousevatkin helposti julkiseen keskusteluun (Sala & Usai, 1997; van Rensburg & van Rensburg 2013). Myös muualla kuin Suomessa hoitoalaan liittyy haasteita ja lakkoja hyödynnetään työtaistelukeinona työolojen ja palkkauksen parantamiseksi. Esimerkiksi Oleribe ym. (2018) tunnistivat hyvinkin samankaltaisia syitä hoitoalan lakkojen taustalla Nigeriassa ja Suomessa: huono johtaminen, huono työhyvinvointi ja huono palkka.

Toisaalta esimerkiksi Italiassa hoitajien lakkoilu on aiemmin nähty epätavallisena, sillä hoitajat ovat itse perinteisesti nähneet ammattinsa enemmän kutsumuksena ja velvollisuutena potilaita kohtaan (Sala & Usai 1997). Samoja hoitoalan lakkoilun eettisiä pulmia on kohdattu myös Australiassa, jossa historian saatossa hoitajat ovat rohkaistuneet lakkoilemaan vasta viime vuosikymmeninä (Strachan 2018). Hoitajien lakkoiluun liittyvät moraaliset kysymykset ovat jatkuvasti esillä myös Yhdysvalloissa (Neiman 2011).

Soine ja Schneider (2022) tarkastelivat sukupuolen ja työvoiman representaatioiden muutosta/kehitystä hoitoalan lakkojen uutisoinnissa Yhdysvalloissa, jossa hoitoalan lakoilla on lyhyt historia. Lakot ovat yleistyneet vasta 1900-luvun lopulla. Medianäkyvyys on tuonut

sekä hoitajille että sairaaloille aiempaa vahvemman tietoisuuden omasta julkisuuskuvastaan. Nykyään sairaalat kiinnittävät enemmän huomiota edustajansa sukupuoleen ja järjestöt puolestaan koittavat viestiä selkeämmin hoitoalan ammattilaisten kokonaisvaltaisesta osaamisesta pelkän teknisen osaamisen sijaan. Tästä huolimatta julkisuudessa keskusteltu hoitajien työnkuva ja heidän merkityksensä yhteisölle ei ole vielääkään kovin selkeä.

Farrow & O'Brien (2005) tarkastelivat tutkimuksessaan diskurssianalyysin keinoin Uuden-Seelannin mielenterveyshoitajien lakkoa, joka sai paljon medianäkyvyyttä vuonna 2000. Aineisto koostui paikallisen sanomalehden lakkouutisoinnista. Siinä hoitajat kuvattiin mediassa ahneina, laiskoina ja riidanhaluisten liittojen tukemina lakkoilijoina. Uutisoinnissa hoitajia pidettiin syyllisinä lakkoon ja tilanteen potilaille aiheuttamiin ongelmiin, eikä lakon taustalla olevia työnantajasta johtuvia syitä käsitelty uutisissa ollenkaan. Hoitajat eivät myöskään päässeet uutisissa juurikaan ääneen antamaan tilanteelle omaa näkemystään.

Briskin (2012) tarkasteli hoitajien ammatillisuuteen ja palvelukseen sitoutumiseen liittyvää voimakeinojen (militancy) käyttöä lakoissa eri puolilla maailmaa. Tutkimuksen kohteena olivat patriarkaaliset käytännöt ja sukupuolinen alistuneisuus sekä proletarisaatio ja vastakainasettelu terveydenhuollon rakenneuudistusten suhteen. Briskin toteaa Suomen vuoden 2007 hoitajalakosta, että joukkoyrityksien nautimisen uhka ja hoitajien peräänantamattomuus palkankorotuksen saavuttamisessa neuvottelujen tuloksena olivat tietynlainen leimahduspiste vuoden 2008 hoitajalakoille Tanskassa ja Ruotsissa.

Kunelius ym. (2010) tarkastelivat tutkimuksessaan median valtaa vuoden 2007 hoitajalakon uutisoinnin teemojen kautta Helsingin Sanomissa ja Iltalehdessä. Uutiset koskivat naisten ja miesten palkkatasa-arvoa ja hoitoalan työehtoneuvotteluja sekä alan työehtoja. Analyysin tavoitteena oli hahmottaa, miten julkisuus vaikutti hoitajalakon tapahtumien kulkuun ja lakon osapuolten valtasuhteisiin. Uutisjutuissa vuonna 2007 eniten ääneen pääsivät työntekijäpuolen edustajat, niin hoitajat työpaikoillaan kuin työntekijäjärjestöjen edustajat. Toiseksi eniten äänessä olivat poliitikot, kolmanneksi eniten työnantajan edustajat ja neljänneksi eniten potilaat ja muut kansalaistoimijat (Kunelius ym. 2010, 105).

Hoitoalan työtaisteluiden uutisointia on tarkasteltu muun muassa ammattien rakentumisen näkökulmasta. Henttonen ym. (2013) tarkastelivat miten sairaanhoitajan ammattiin liittyvät kulttuuriset merkitykset rakentuvat diskursiivisesti julkisen terveydenhuollon työtaistelun

uutisoinnissa. He analysoivat vuoden 2007 joukkoirtisanoutumisten uhkaa Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa. Kirjoituksissa kiistasta tehtiin tolkkua erilaisten kilpailevien argumenttien ja merkitysten avulla. Henttosen ym. (2013) mukaan joukkoirtisanoutumisissa oli pitkälti kyse sairaanhoitajien yksilöllisistä ja yhteiskunnallisista vastuista ja oikeuksista. Mielipidekirjoituksissa oikeudet liittyivät pitkälti oikeuteen käydä työtaisteluita, reiluun palkkaan ja reiluihin työolosuhteisiin, kun taas vastuut liittyivät potilaiden hoivaan ja solidaarisuuteen.

Henttonen ym. (2013) esittävät, että sairaanhoitajan ammattia rakennettiin kiistan yhteydessä vetoamalla ammatti-, hoivan, työmarkkinoiden ja uuden julkisjohtamisen kilpaileviin ja haastettuihin diskursseihin. Hoitajien työkiista ja siihen liittyvä diskursiivinen kamppailu sekä ylläpitivät että uudelleentuottivat sairaanhoitajan ammattiin perinteisesti liitettäviä sukupuoliittuneita merkityksiä. Kiista kuitenkin mahdollisti ainakin hetkellisesti suomalaisen yhteiskunnan normatiivisen sukupuolijärjestyksen horjuttamisen.

Koskinen-Sandberg ja Saari (2019) tutkivat samaa vuoden 2007 hoitajien työkiistaa palkkojen ja tasa-arvoisen palkkauksen problematiikan näkökulmasta. He analysoivat, miten keskeiset toimijat tuottivat epäreilun palkkauksen ongelmarepresentaatioita ammattiliittojen ja työnantajaliiton omissa julkaisuissa. Heidän tulostensa mukaan sairaanhoitajat rakensivat liittojen omissa julkaisuissa mielikuvaa itsestään pätevinä valkokaulustyöntekijöinä, joiden palkka ei täsmää työn vaatimusten kanssa. Lähihoitajat puolestaan korostivat työnsä fyysisiä vaatimuksia, palkan pienuutta ja työn arvostuksen puutetta. Työnantajaliitto puolestaan näyttäytyi hoitajien palkkavaatimusten suhteen portinvartijana, joka kielsi epätasa-arvon olemassaolon ja vetosi siihen, ettei kunnilla ollut varaa nostaa palkkoja.

Clarke ja O'Neill (2001) tarkastelivat, miten sairaanhoitajat esitetään mediassa Irlannin kontekstissa. He näyttivät, millainen kuva lakkoilijoille rakentui uutisoinnissa, joka koski maan ensimmäistä hoitajien ja kättilöiden lakkoa. Pitkään jatkuneet ongelmat huonojen työolojen, aliresursoinnin, urakehityksen ja palkkauksen suhteen ajoivat alan lakkoon. He analysoivat The Irish Timesin uutisia, kommentteja ja kirjeitä editorille. Lehden aineistossa rakentui hoitokäytäntöjen ja arvojen hierarkia, jossa painotus oli teknisillä taidoilla, joilla nähtiin olevan enemmän tärkeyttä työpaikalla. Tällaisiksi taidoiksi nähtiin tekeminen, tietämys, ajattelu, taidokas työ ja miesten työ. Tämän kautta inhimilliselle ja äänettömälle hoivatyölle annettiin vähemmän arvoa, koska se nähtiin sukupuoliittuneesti naisten työnä.

Sairaanhoitajien työtaisteluista uutisointia on tutkittu myös osana suomalaisen työmarkkinajulkisuuden muutosta. Nylund (2009) analysoi, miten Helsingin Sanomissa kirjoitetaan sairaanhoitajien työtaistelusta. Aineisto koostui noin 800:sta vuosien 1954 ja 2007 välillä julkaistusta artikkelista. Mukaan lukeutuu siis edellinen suuri hoitajalakko vuodelta 2007. Nylundin yksi havainnoista oli, että vuosina 1954–1968 äänessä olivat enimmäkseen lääkärit, vuosina 1983–1995 ääneen pääsivät yhä useammin hoitajat ja työnantajan ääni heikkeni. Vuoden 2007 lakossa puolestaan uutisten näkökulmat moninaistuivat aiempiin vuosikymmeniin nähden. Nylundin mukaan työtaisteluiden uutisointi keskittyi koko ajanjaksolla erityisesti työtaisteluiden seurauksiin ja palkkaneuvotteluihin. Ajan myötä uutisoinnin huomio kiinnittyi kuitenkin entistä enemmän työtaistelutoimien vaikutukseen tavallisten kansalaisten elämään ja kuvauksellisten uhkakuvien maalailuun.

Tiivistettynä voisi sanoa, että aiemmissa hoitoalan työtaisteluita tarkastelevissa tutkimuksissa on näytetty, miten erityisesti hoitajan ammatti rakentuu ja hoitajille rakentuu merkityksiä mediassa. Se, miten lakkojen monille eri osapuolille rakentuu rooleja uutisoinnissa, on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle. Tässä tutkielmassa tarkastelen hoitoalaan liittyvien lakkojen uutisointia keskittyen siihen, millaisia rooleja lakon eri osapuolille rakentuu niin sanotun valtavirtamedian uutisoinnissa.

3. TUTKIELMAN AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä luvussa käyn läpi käyttämäni tutkimusmenetelmän ja avaan tarkemmin keräämäni aineiston sekä sen analyysin. Otan myös kantaa omaan positiooni tutkijana ja huomioin tutkimukseni eettisen näkökulman.

3.1. Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Käyn seuraavaksi läpi yleisimpiä laadulliselle tutkimukselle ominaisia piirteitä oman tutkimukseni näkökulmasta. Laadullisen tutkimuksen kohteena on usein jokin yhteiskunnallisesti ajankohtainen kysymys ja tutkittavan ilmiön voi määritellä monin eri tavoin (Juhila 2023a). Tässä tapauksessa tutkimuksen kohteena on koko yhteiskuntaa koskettava hoitajien työkiista ja sen osapuolille mediateksteissä rakentuneet roolit.

Laadullinen tutkimus suosii kvalitatiivista aineistoa, eli esimerkiksi haastatteluja, keskusteluita, kuvia tai vaikka tekstejä, kuten tämän tutkimuksen tapauksessa (Juhila 2023a). Laadullisen tutkimuksen aineistoja tulkitaan tyypillisesti osana kontekstia ja sille on ominaista aineistojen luonnollisuus. Luonnollisuus tarkoittaa sitä, että aineisto on syntynyt ilman tutkijan vaikutusta. Tällainen aineisto on esimerkiksi tämän tutkimuksen tapauksessa käytetty media-aineisto, jossa aiemmin mainittu konteksti on koko ajan läsnä. (Juhila 2023a.)

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista myös läheinen ja yksityiskohtia tarkasteleva suhde aineistoon, kuten tässä tapauksessa mediateksteihin. Tutkijana kiinnitän huomioni aineiston pieniin yksityiskohtiin, mikäli katson niiden olevan tulkinnan kannalta merkityksellisiä. Keskityn laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti aineistossa toimintaan ja tapoihin, joilla ihmiset tuottavat teksteissä merkityksiä ja sosiaalista järjestystä. (Juhila 2023a.) Tutkijana minun tulee myös olla selvillä omista tutkittavaan asiaan liittyvistä ennakkokäsityksistäni ja kertoa ne avoimesti muille.

3.2. Aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu Yleisradion verkkosivustolla ilmestyneistä mediateksteistä. Media-aineistolle on tyypillistä, että niissä yhdistellään erilaisia ilmaisumuotoja, kuten kuvaa, tekstiä ja liikkuvaa kuvaa. Tällöin minun tutkijana tulee ratkaista, mitä näistä haluan analysoida. (Vuori 2023b.) Olen päätenyt analysoimaan verkkouutisia pelkästään tekstin kautta, sillä koen saavani siitä riittävän otoksen tutkimusongelmani ratkaisemiseksi. Audio-visuaalisiakin osioita verkkouutisissa monesti oli, mutta niitä en tässä aineistossa huomionnut. Keskityin myös rajaamaan aineiston alkuperäisiin teksteihin, enkä huomionnut verkkotekstien joukossa olevia linkkejä muihin teksteihin. (Vuori 2023b.)

Aineiston valinnassa halusin ottaa aineistoksi sellaisen lakon uutisoinnin, jossa lakon kesto oli muutamaa päivää pidempi, ja täten sen vaikutus yhteiskunnan toimintaan merkittävämpi. Usein lakot kestävät Suomessa vain muutamia päiviä, joten tutkimukseni tapauksessa hoitajalakon kesto oli poikkeuksellisen pitkä. Päädyin valitsemaan tutkimukseni aineiston koskemaan vain yhtä lakkoo, sillä kokonaisuutena hoitajalakko kesti kuusi kuukautta, joka puolestaan aiheutti omat haasteensa monivaiheisen kokonaisuuden hahmottamiseen. Aluksi olin ottamassa aineistooni kahden eri lakon mediatekstejä, mutta juuri hoitajalakon pituuden vuoksi myös siitä kertyneen uutisoinnin määrä oli runsas ja toisaalta verrokkilakon olisi myös pitänyt olla kestoltaan vähintään muutamia viikkoja, jotta sitä olisi ollut mielekästä verrata hoitajalakkoon.

Halusin saada selville, onko lakon alun ja lopun uutisoinneissa eroja, joten päädyin ottamaan viikon mittaisen otoksen kummastakin ajankohdasta. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole mitään varsinaisia sääntöjä aineiston riittävydestä, vaan tutkija joutuu itse punnitsemaan määrän tutkimusongelman tarkastelun kannalta riittäväksi (Vuori 2023a). Valitsin tutkimukseni aikamääräksi viikon, sillä huomasin sekä lakon alusta että lopusta, että päivän tai parin mittainen aika ei tuottanut mielestäni tarpeeksi osumia. Viikko näytti aikana jo sellaiselta, että sen loppua kohden uutisointi harveni selvästi, sillä toisella lakkoviikolla uutisointi keskittyi enemmän alueellisiin tiedotusluontoisiin uutisointeihin, ei niinkään puimaan lakon osapuolten toimintaa.

Seuraavalla sivulla taulukossa 1 kuvaan aineiston määrää lakon eri ajankohtina.

Ajankohta	Uutisten lukumäärä
Lakon alku 1.4.–7.4.2022	32 uutista
Lakon loppu 3.10.–9.10.2022	20 uutista

Taulukko 1 Aineiston jakautuminen lakon alkuun ja loppuun

Ensimmäiset lakkopäivät saivat aikaan luonnollisesti eniten uutisointia. Myös lakkoa edeltävät päivät käsittelivät aihetta usean uutisen voimin. Rajasin kuitenkin aineiston koskemaan lakon aikaista uutisointia, koska se muodosti jo itsessään riittävän aineiston. Näin ollen hain hoitajalakkoa koskevia uutisia lakon ensimmäiseltä seitsemältä päivältä 1.4.–7.4.2022 Yle.fi-sivustolta hakusanalla ”lakko, työtaistelu, työriita, työkiista”. Lakon ensimmäiseltä viikolta aineistoa tuli 32 uutisen verran. Aineistona käyttämäni uutiset on eritelty tarkemmin työn liitteessä (LIITE 1).

Vastaavin perustein hain myös lakon loppumisen uutisoiteja sivustolta hakusanalla ”sopu, lakko, työtaistelu, työriita, työkiista” 3.10.–9.10.2022. Lakon loppumisen jälkeisen viikon osalta aineistoa tuli 20 uutisen verran. Molempien ajankohtien hakutuloksista jätin aineistosta pois tiedotusluontoiset sairaanhoitopiirien alueelliset ilmoitukset siitä, miten eri alueilla lakko vaikuttaa sairaaloiden päivittäiseen toimintaan, kuten leikkausten siirtymiseen ja potilaiden muuhun hoitoon. Nämä eivät mielestäni olleet tutkimuskysymyksen kannalta relevantteja uutisia, koska tämän kaltaisissa uutisissa ei haastateltu välttämättä ketään, tai kommentti oli sairaalan johdon tiedotusluontoinen neutraali toteama tilanteesta. Muita lakkoja ei näiden viikkojen aikaan ollut meneillään, joten kaikki hakuosumat koskivat hoitajalakkoa.

Aineiston lähteeksi valitsin Yleisradion verkkouutiset, koska Yle.fi on kaikkien kansalaisten vapaasti saavutettavissa, eikä mikään sen sisältö ole maksumuurin takana. Pidin myös tärkeänä, että Ylen uutis- ja ajankohtaistoiminnan journalististen periaatteiden mukaisesti Yleä voidaan pitää luotettavan journalistisen tiedon lähteenä (Yle 2023a). Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisten ohjeiden mukaan Ylen toiminta perustuu ”riippumattomuuteen, puolueettomuuteen ja luotettavuuteen” ja Ylen journalismin lähtökohtana ovat Ylen arvot. Niiden mukaan ”Ylen journalismin tulee perustua totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen, jonka tulee olla vuorovaikutuksessa kansalaisten kanssa” (Yle 2023b). Iltapäivälehtien en katso olevan vastaavat kriteerit täyttävä journalistisen tiedon lähde. Muiden valtakunnallisten suurten päivälehtien ongelmana on, että suuri osa sisällöstä

on jonkinasteisen maksumuurin takana, eikä se ole kaikkien kansalaisten vapaasti saavutettavissa.

3.3. Aineiston analyysi

Tutkimukseni aineiston analysoin teema-analyysin avulla. Käytin teema-analyysiä, sillä se on suositeltava aineiston analysointitapa käsillä olevan tutkimusongelman ratkaisemisessa (Eskola & Suoranta 2000, 174). Teemoittelussa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaisimmat toistuvat aiheet eli teemat ja se on yhdenlainen sisällönanalyysin muoto (Juhila 2023b). Teemoittelun avulla pyrin nostamaan ja erottelemaan aineistosta esiin juuri tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet (Eskola & Suoranta 2000, 174). Olen poiminut aineistosta kunkin aineistosta nousseen teeman yhteydessä sitaatteja perustelemaan tekemääni tulkintaa (Eskola & Suoranta 2000, 175). Näin pystyn tarjoamaan lukijalle jäljen siitä, mihin seikkoihin teemoitteluni pohjaan (Juhila 2023b). Esittelemäni teemat ovat syntyneet analyysin tuloksena, eivätkä ne ole olleet minulla ennakolta mielessä.

Tutkimukseni on aineistolähtöinen, sillä olen lähtenyt liikkeelle aineistosta ja saamani tulokset ovat nousseet aineistosta ennen kuin olen lähtenyt vertaamaan niitä aikaisempiin teorioihin tai tutkimustuloksiin (Juhila 2023a.) Tutkimukseni tarkoituksena on ymmärtää, miten Yleisradion verkkouutisoinnissa lakon osapuolten roolit rakentuvat. Apuna tämän ratkaisemisessa käytin analyysissäni useita eri apukysymyksiä, joilla pääsin lähemmäksi sitä, ketkä pääsevät aineistossa ääneen ja miten eri lakon osapuolet esitetään. Apukysymyksinä käytin seuraavia kysymyksiä:

”Millaisia rooleja lakon osapuolille rakentuu mediassa?”

”Miten lakosta uutisoidaan?”

”Mitä osapuolet tavoittelivat lakolla?”

”Vastasiko osapuolten näkemykset alan ongelmista toisiaan?”

”Miten alan eri osapuolet näkevät parannuskeinot?”

Aineiston analysoinnin aloitin käymällä läpi lakon ensimmäisen viikon uutisoinnin, joka koostui yhteensä 32 uutisesta. Kokonaisuuden hahmottamisen helpottamiseksi tulostin jokaisen verkkouutisen tekstiosan paperille ja aloin käymään aineistoa läpi uutinen kerrallaan.

Merkitsin tekemäni havainnot taulukkoon. Luin aineiston läpi etsimällä kustakin uutisesta äänessä olevat tahot (työntekijän puolelta, työnantajan puolelta ja mahdollisen ulkopuolisen tahon), uutisen aiheen sekä sen pyrkimyksen. Katsoin myös, keneen uutisen otsikossa viitattiin. Näin sain kokonaiskuvan lakon alun uutisoinnista. Tein saman toimenpiteen lakon loppumista käsitelleille 20 uutiselle. Ensimmäisen lukukierroksen jälkeen olin saanut käsityksen siitä, ketkä uutisissa pääsivät ääneen.

Seuraavalla lukukierroksella aloin etsimään rooleja. Tarkastelin kustakin uutisesta työntekijäliiton roolia, työnantajaliiton roolia, yksittäisen työntekijän roolia sekä Suomen hallituksen/ministeriön roolia. Keräsin paperille rooleja kuvaavia sanoja, joita kertyikin kuhunkin kategoriaan runsaasti. Työntekijäliiton rooleja kuvaavia sanoja kertyi 21 kappaletta, työnantaja 24 kappaletta ja yksittäisen työntekijän sekä hallituksen osalta molemmista löytyi 9 sanaa.

Tämän jälkeen aloin järjestelemään kuvaavia sanoja yhteen ja pohtimaan, mikä rooli kuvaaisi niitä osuvimmin. Tunnistin aineistosta alustavasti 6 roolia. Tämän jälkeen lajittelin kunkin uutisen sopivan roolin alle. Tässä vaiheessa joistain kuvaavien sanojen ryhmistä rooleja saattoi löytyä myös useampi kuin yksi. Vain muutama uutinen jäi 52 uutisesta yleisluontoisuutensa vuoksi sopimatta mihinkään määrittelemistäni kategorioista. Lakon alkuvaiheen uutisoinnissa erilaisten roolien löytäminen oli helpompaa. Sovun saavuttamisen jälkeisessä uutisoinnissa tyyli muuttui neutraalimmaksi, eikä näistä uutisista enää löytynyt niin selkeitä rooleja millekään osapuolelle. Kaikki löytämäni kuusi roolia pystyin vielä jakamaan kahden ison teeman alle. Lopulliset roolit muodostuivat vielä siten, että yksi rooli yhdistyi toisen roolin kanssa luonnollisesti. Lopputuloksena päädyin siis viiteen rooliin.

3.4. Eettinen näkökulma ja tutkijapositio

Tässä tutkielmassa hyödynnettävä aineisto on julkisesti ja maksutta saatavilla olevaa media-aineistoa. En ole esimerkiksi suorittanut haastatteluita, joiden suhteen joutuisin huomioimaan haastateltavien anonymiteetin säilymisen. En myöskään aiheuta tutkimuksellani haittaa uutisissa mainituille tahoille, sillä käsittelen vapaasti saatavilla olevaa aineistoa, enkä nosta aineiston lainauksissakaan yksittäisiä henkilöitä niminä esiin. Pysin parhaani mukaan analysoimaan keräämäni aineiston tasapuolisesti, minkään osapuolen kantaa suosimatta tai

väheksymättä ja avaan aineistoni analyysin lukijan itsensä arvioitavaksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Olen tietoinen siitä, että olen itse ollut työtehtävissäni aiemmin työnantajapuolen edustajana työnantajaliiton hallituksessa sekä työnantajana. Näissä toimissa en kuitenkaan ole toiminut tutkimuksen kohteena olevalla sote-alalla. En ole antanut taustani vaikuttaa aineiston tulkitseen, vaikka itse olen myös ollut neuvotteluissa mukana työnantajapuolen edustajana. Tämän taustan huomioiden koen tästä olevan minulle tutkijana enemmän hyötyä kuin haittaa, sillä osaan tarkastella asiaa tavallista kansalaista syvemmin.

4. TULOKSET

Kuvaan tässä luvussa aluksi hoitajalakon taustoja. Kerron, mitä osapuolia vuoden 2022 hoitajalakkoon kuului ja miten lakko ajallisesti eteni. Tämän jälkeen esitän, millaisia rooleja eri osapuolille rakentui uutisoinnissa. Näytän, miten eri osapuolille annettiin uutisoinnissa ääni. Esitän tuloksena viisi roolia: väärän tiedon levittäjä, potilasturvallisuuden vaarantaja, työtaakan vähättelijä, potilasturvallisuuden takaaja sekä työhyvinvoinnin turvaaja.

4.1. Lakon osapuolet

Tehy on sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteen alan koulutettujen ammattijärjestö. Se on perustettu vuonna 1982 kuuden ammatillisen alan järjestön yhdistyessä. (Tehy 2023a.) Yli 160 000 jäsenellään Tehy on koulutettujen ammattilaisten keskusjärjestö STTK:n suurin ammattiliitto. (Tehy 2023a.) Se koostuu yli 200 ammattiosastosta. Tehy on kokenut suuria lakko- ja taisteluita aiemminkin: vuosina 1983, 1995, 2003 ja 2007. Vuoden 2007 lakko sai tutkimukseni kohteena olevan lakon tavoin suurta huomiota, kun painostuskeinona käytettiin joukkokortisanoutumista. (Wikipedia 2023b.)

Tehyn verkkosivuilla julkaistuna missiona on ”*Ajamme tehyläisten etua työelämässä*”, visiona ”*Tehyläisten palkat ja työolot kuntoon*”. Arvoikseen Tehy on ilmaissut *tasa-arvon* sekä *jäsenlähtöisyyden*. Tehyn strategia rakentuu lausahduksista ”*Yhdessä!*”, ”*Nopeasti reagoimalla!*”, ”*Rohkeasti vaikuttamalla!*” ja ”*Niinku nyt!*”. (Tehy 2023b.)

SuPer eli Suomen lähi- ja perushoitajaliitto kuuluu myös STTK:hon ja on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatustieteen ja ohjausalan toisen asteen tutkinnon suorittaneiden ammattiliitto. Liiton jäsenmäärä on noin 90 000 ja sillä on yli 200 ammattiosastoa. SuPer hoitaa edunvalvontaa neuvottelujärjestö Sote ry:n kautta. (Wikipedia 2023c.) Tähän vuonna 2020 perustettuun sosiaali- ja terveysalan neuvottelujärjestöön kuuluvat SuPerin lisäksi myös Tehy, toimihenkilöliitto ERTO sekä Suomen Pelastusalan ammattilaiset SPAL (SuPer 2023d).

SuPer on julkaissut verkkosivuillaan seuraavanlaiset visiotavoitteet: ”*jäsenten koulutusta ja työtä arvostetaan*”, ”*palvelussuhteen ehdot ovat kilpailukykyiset*”, ”*jäsenet voivat hyvin työssään*”, ”*kaikki lähihoitajat ovat SuPerin jäseniä*” sekä ”*SuPer on johtava sosiaali- ja*

terveysalan hoitajaliitto” (SuPer 2023a). SuPerin strategiasta sivuilla on puolestaan ilmaistuna seuraavat pääkohdat: ”*Rohkea, itsenäinen ja kokeileva toiminta*”, ”*Yhdessä tekeminen, osallistuminen ja yhdensuuntainen toiminta*”, ”*Ihmisläheinen ja kotoinen palvelu*”, ”*Näkyminen mediassa ja julkisuudessa*” sekä ”*Toimivat neuvottelu- ja yhteistyösuhteen*” (SuPer 2023b). Arvonsa SuPer rakentaa *kunnioituksen, rohkeuden ja vastuullisuuden* varaan (SuPer 2023c).

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT on kunta-alan ja hyvinvointialueiden työnantaja-järjestö. Sillä ei ole varsinaisia jäsenjärjestöjä, vaan lailla määrätty asema itsenäisenä julkisoikeudellisena yhteisönä ja sen jäsenistö koostuu Suomen kunnista ja kuntayhtymistä sekä kunnallisista liikelaitoksista ja niiden palveluksessa olevista palkansaajista. Kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa on noin 425 000 palkansaajaa ja kunta-ala onkin Suomen suurin sopimusala kuudella eri sopimusalueella. Tämän tutkimuksen osalta KT on mukana SOTE-sopimuksen sekä KVTES:in neuvotteluissa. (Wikipedia 2023e.) KT ei hoitajajärjestöistä poiketen ole julkaissut sivuillaan visiota, strategiaa tai arvoja. (KT 2023)

4.2. Tapahtumakuvaus lakon kulusta 1.4.-3.10.2022

Kevään 2020 työmarkkinakerroksella sovittu kokonaan uusi sopimusala, kunta-alan sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus eli SOTE-sopimus, astui voimaan 1.9.2021. SOTE-sopimus on noin 180 000 palkansaajalla Suomen suurin alakohtainen työehtosopimus ja sen myötä Tehy ja SuPer pystyivät vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmiin aiempaa täsmällisemmin. (Tehy 2021.) Sopimus oli voimassa syyskuun alusta helmikuun 2022 loppuun ja sen piiriin kuuluivat muun muassa sairaanhoitajat, lähihoitajat, terveydenhoitajat, ohjaajat ja sosiaalityöntekijät. Kunta-alan neuvottelut koskivat myös kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen (KVTES) alaisuuteen kuuluvia SuPerin ja Tehyn jäseniä. (Wikipedia 2023a.)

Kunta-alan työmarkkinaneuvottelut käynnistyivät 11.1.2022. Näissä neuvotteluissa Tehy ja SuPer ilmoittivat päätavoitteekseen hoitoalan palkkauksen parantamisen, palkkatasa-arvon edistämisen ja työhyvinvoinnin parantamisen työaikamääräysten avulla. (Tehy 2022a.) Hoitajajärjestöt esittivät 9.2.2023 sote-alalle viiden vuoden pelastusohjelmaa, jolla alan veto-voimaa pyrittäisiin nostamaan pitkällä aikavälillä. Tässä ohjelmassa peruspalkkatasa-

nostettaisiin 3,6 % vuosittaisten sopimuskorotusten lisäksi. Tehyn tiedotteen mukaan Suomen valtion tulisi sitoutua alan palkkausta parantavaan ohjelmaan ja pelastusohjelma tulisi sopia itsenäiseksi virka- ja työehtosopimukseksi, jonka valtio rahoittaa. Valtio vastaa tulevien hyvinvointialueiden rahoituksesta 1.1.2023 alkaen. (Tehy 2022b.)

Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT:n mukaan hoitajajärjestöjen esittämä palkkaohjelma vaarantaisi valtion talouden ja aiheuttaisi paineita veronkorotuksiin (Wikipedia 2023a). Maaliskuun alussa 2023 Tehy ja SuPer julistivat ylityö- ja vuoronvaihtokiellon koko kuntasektorille kuntatyöntäjän keskeytettyä neuvottelut 28. helmikuuta. (Tehy 2022c.) SOTE-sopimuksen voimassaolo päättyi helmikuun viimeinen päivä 2022, jonka jälkeen siirryttiin sopimuksettomaan tilaan ja työtaistelutoimet olivat mahdollisia (Wikipedia 2023a). Hoitajajärjestöt aloittivat 1.3.2022 viikon kestävä yilityö- ja vuoronvaihtokiellon, joka koski kaikkia Tehyn ja SuPerin jäseniä (Wikipedia 2023a).

Ensimmäiseen lakkoon päädyttiin, kun SuPer ja Tehy antoivat lakkovaroituksen 3.3.2022 koskien 25 000 hoitajaa kuudessa eri sairaanhoitopiirissä. Valtakunnansovittelija antoi ensimmäisen sovintoesityksen 29.3.2022. Hoitajajärjestöt hylkäsivät sovintoesityksen, mutta KT olisi ollut valmis hyväksymään sen. (Wikipedia 2023a.) Ensimmäinen lakko alkoi 1. huhtikuuta 2022 kestäen kaksi viikkoa ja päättyen 8.4.2022. Lakon alussa hoitajajärjestöt järjestivät myös mielenilmauksia kuudessa suuressa yliopistokaupungissa. (Wikipedia 2023a.)

KT:n mukaan hoitajajärjestöt eivät antaneet suojelutyöhön riittävästi henkilökuntaa ja se nosti keskusteluun potilasturvallisuuden käyttöönoton. Ensimmäisen lakon aikana suojelutyöhön määrääminen aiheutti ongelmia lakon osapuolten välillä ja johti muun muassa Tehyn tekemään rikosilmoitukseen perusteettomasta hätätyöhön määräämisestä. (Wikipedia 2023a.)

Toisen lakon oli tarkoitus olla ensimmäistä lakkoa laajempi, mutta työministeri siirsi sen alkamista kahdella viikolla huhtikuun puoliväliin. SuPer ja Tehy ilmoittivat kuitenkin peruvansa suunnitellun lakon potilasturvallisuuden valmistelun vuoksi. Työministeri asetti sovittelulautakunnan ensimmäisen lakon puolivälissä. Hoitajajärjestöt kritisoivat voimakkaasti sovittelulautakunnan työskentelyä, eikä lautakunta saanut aikaiseksi kuin yhden sovintoehdotuksen ennen suunnitellun toisen lakon alkua. (Wikipedia 2023a.)

Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti tilapäisen potilasturvalain valmistelun huhtikuun alussa. Molemmat hoitajajärjestöt kritisoivat lain valmistelua, sillä heidän näkemyksensä mukaan valmisteltu laki perustui kokonaan työnantajapuolen näkemyksiin. Potilasturvalain valmistelu herätti runsaasti tunteita hoitajajärjestöjen jäsenkunnan keskuudessa pakkotyölakina ja saikin hoitajien keskuudessa aikaan alalta poistumisia. (Wikipedia 2023a.)

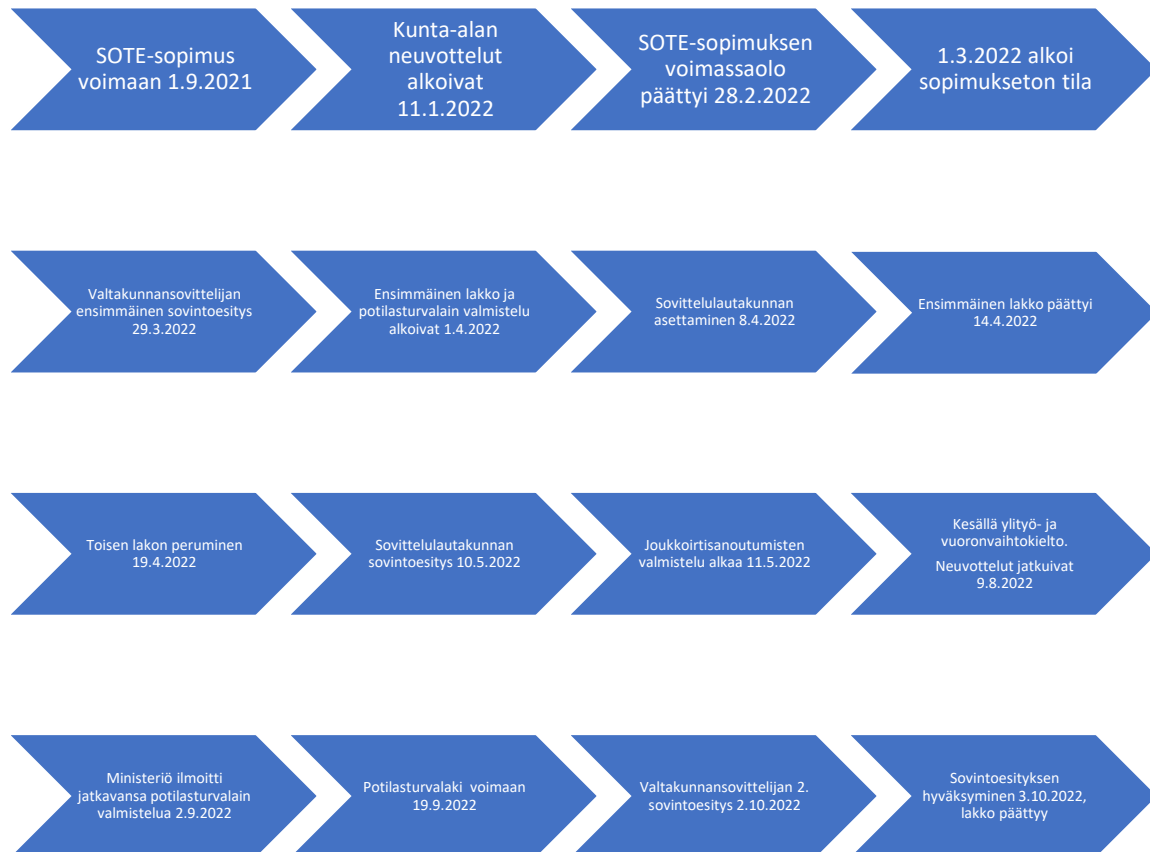
Sovittelulautakunta antoi kiistan osapuolille uuden sovintoesityksen toukokuun puolivälissä. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT päätti hyväksyä ehdotuksen, mutta hoitajajärjestöt puolestaan hylkäsivät sen vedoten siihen, ettei esitys houkuttele nuoria alalle ja siten se ei ole ratkaisu hoitajapulaan. Tämän jälkeen käytiin myös keskusteluja paikallisesta sopimisesta, mutta nekään eivät lopulta toteutuneet. Sovittelulautakunnan toiminta päättyi tuloksettomana toukokuussa 2022. (Wikipedia 2023a.)

Vauhdittaakseen neuvotteluja hoitajajärjestöt alkoivat toukokuussa valmistella joukkoyrittäjä- ja irtisanoutumisten toteuttamista. Irtisanoutumiset oli määrä toteuttaa viimeistään tammikuun 2023 alussa, kun henkilöstö on siirtynyt uusille hyvinvointialueille. Aihe sai runsaasti kritiikkiä työnantajapuolelta. (Wikipedia 2023a.)

Kesällä 2022 oli voimassa vuoronvaihtokiello. Neuvottelut työkiistan ratkaisemiseksi jatkuivat jälleen elokuun alussa, myös sovittelun osapuolena toiminut valtakunnansovittelija oli vaihtunut. Hoitajajärjestöt jättivät elokuun puolivälissä jälleen useita alueellisia lakkovaroituksia. Työnantajaosapuoli pyrki kiirehtimään potilasturvalain säätämistä ja ministeriö jatkoikin sen valmistelua. Osa sairaanhoitopiireistä joutui hakemaan oikeuden päätöksen hoitajajärjestöjen suunnittelemiin tehohoitoa koskeviin työtaistelutoimiin suojelutyön tekijöiden puutteeseen vedoten. Oikeus antoikin syyskuussa molemmille järjestöille uhkasakon nojalla kiellon aloittaa suunniteltuja lakkoja. (Wikipedia 2023a.)

Potilasturvalain säätämisen yhteydessä molemmat hoitajajärjestöt arvostelivat rankasti lakia siitä, että sen myötä työntekijäjärjestöiltä vietäisiin työtaisteluoikeus ja työnantajaosapuoli saisi täydet oikeudet määrittellä kulloinkin tarvittavan suojelutyön määrän. Potilasturvalaki astui voimaan 19.9.2022 ja se oli voimassa 31.1.2023 saakka. Lain voimaantulo lisäsi myös ammattioikeuksiensa poistaneiden työntekijöiden määrää. (Wikipedia 2023a.)

Valtakunnansovittelija antoi 2.10.2022 uuden sovintoesityksen työriitaan. Molemmat kiistan osapuolet hyväksyivät sovintoesityksen 3.10.2022. Tämän myötä kaikki työtaistelutoimet päättyivät ja saavutettu sopimus on voimassa 1.5.2022-30.4.2025 saakka. Sovinnon synnyssä oli erikoista se, että kiistan osapuolet olivat heti erimielisiä sopimuksen sisällöstä. (Wikipedia 2023a.) Kuvio 1 tiivistää hoitajalakon vaiheet ja sen kronologisen etenemisen.

Kuvio 1. Hoitajalakon ajallinen kehittyminen

4.3. Kenelle uutisissa annetaan ääni?

Osana aineiston roolien analyysiä halusin saada selville, miten eri toimijoille annetaan uutisissa ääni. Halusin myös nähdä, mitkä toimijat nostetaan esiin jo uutisen otsikossa. Näin päädyin analyysin yhteydessä kirjaamaan ylös eri toimijoiden esiintymiskerrat kussakin uutisessa. Halusin myös tietää, miten työntekijäpuolelle annetut äänet jakautuivat tarkemmin, joten otin jaotteluun järjestötason lisäksi myös luottamushenkilöt sekä yksittäiset työntekijät.

Olen laskenut, monessako uutisessa kukin taho esiintyy tekstissä joko haastateltuna, siteerattuna tai muuten esiin nostettuna. En ole laskenut erikseen yksittäisistä uutisista, kuinka monta kertaa uutisen sisällä näyttäytyy saman tahon edustaja. Mikäli yksittäisessä uutisessa on siteerattu useampaa saman tahon edustajaa, olen siis laskenut tämän taulukkoon vain yhdeksi ääneksi.

Samassa uutisessa voi olla useamman toimijan ääni, esimerkiksi työntekijöiden puolelta voi olla ääni liitolta, työntekijältä sekä vaikkapa paikallistason luottamusmieheltä. Työnantajapuolelle tein jaon liiton lisäksi yksittäisen työnantajan tasolle. Edellä mainittujen toimijoiden lisäksi minua kiinnosti nähdä potilaiden pääseminen ääneen uutisoinnissa. Kategoriaan “muut” olen laskenut muita lakkoon liittyviä tahoja, kuten uutisissa haastatellut ulkopuoliset asiantuntijat, Sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtakunnansovittelijan.

Lakon eri toimijoille uutisissa annetut äänet ovat kuvattuna taulukossa 2.

UUTISTEN ÄÄNET (KPL)	Äänet lakon alussa (32 uutista)		Äänet lakon loputtua (20 uutista)	
	Uutisessa	Otsikossa	Uutisessa	Otsikossa
Hoitajajärjestöt Tehy ja SuPer	7	5	7	1
Luottamushenkilöt	9	3	9	6
Yksittäiset työntekijät	8	5	6	5
Työntekijäpuoli yhteensä	24	13	22	12
Työnantajaliitto KT	-	-	6	-
Yksittäiset työnantajat	25	10	6	1
Työnantajapuoli yhteensä	25	10	12	1
Potilaat	3	5	-	-
Muut	11	4	7	-

Taulukko 2. Kappalemääräinen yhteenveto lakon eri toimijoille uutisissa annetuista äänistä lakon ensimmäisellä viikolla ja viikko sovun syntymisen jälkeen

Eri puolilla Suomea olevat paikalliset työnantajan edustajat saivat äänen yli puolessa uutisista. Näissä työnantajan edustajien ammattinimikkeet vaihtelivat hyvin paljon uutisesta toiseen. Työnantajapuolelta lakon ensimmäisenä viikkona äänen saavat vain alueelliset

työnantajan edustajat. Yllättävää uutisoinnissa oli se, miten vähän työnantajaliitto KT pääsi uutisoinnissa ääneen. Työnantajaliitto oli lakon ensimmäisellä viikolla täysin poissa uutisoinnista. Työnantajaliitolle ääni annettiin vasta sovun syntymisen jälkeen muutamassa uutisessa eikä sitä nostettu silloinkaan esille otsikkotasolla. Näiden havaintojen suhteen on huomioitava, että tässä tutkielmassa on analysoitu ajallisesti vain rajattu osa pitkästä lakosta, joten tilanne saattoi olla toinen lakkoa edeltävällä viikolla.

Työntekijäpuolen osalta ääneen pääsy jakaantui tasaisemmin liiton ja sen alueellisten luottamushenkilöiden sekä jäsenien kesken. Työntekijäliittojen puheenjohtajat pääsivät usein ääneen, varsinkin lakon alkupäivinä. Myös alueellisten luottamushenkilöiden kokemukset kiinnostivat toimittajia. Etenkin osapuolten ristiriitaa korostavissa uutisissa äänessä olivat yksittäiset työnantajat sekä luottamushenkilöiden lisäksi myös yksittäiset työntekijät. Otsikoissa työntekijäpuoli pääsi kokonaisuutena hieman useammin ääneen. Lakon päättymisen jälkeen uutisoinnissa painottui enemmän työntekijäosapuolen ääni.

Se, että työntekijäosapuolen ääni nostettiin uutisoinnissa jonkin verran työnantajaosapuolta enemmän esille, saattoi vaikuttaa seuraavaksi esittämiini rooleihin ja siihen, että aineistossa työnantajapuolelle rakentui enemmän rooleja kuin työntekijäpuolelle. Lakon ensimmäisen viikon aikana potilaat saivat äänen useammankin kerran, myös otsikkotasolla. Huomionarvioista on, että sovun jälkeisessä uutisoinnissa potilaiden ääni ei kuulunut enää ollenkaan.

4.4. Roolit

Tunnistin hoitajalakon uutisoinnista viisi roolia: (1) väärän tiedon levittäjän, (2) potilasturvallisuuden vaarantajan, (3) työtaakan vähättelijän, (4) potilasturvallisuuden takaajan sekä (5) työhyvinvoinnin turvaajan.

Nämä voidaan jakaa sävyiltään kahteen kategoriaan: negatiivis- ja positiivissävytteiseen. Kolme ensimmäistä roolia ovat negatiivissävytteisiä ja lakon osapuolet asettavat toinen toisiansa näihin negatiivissävytteisiin rooleihin. Työntekijäosapuoli asemoi työnantajaosapuolta väärän tiedon levittäjäksi, potilasturvallisuuden vaarantajaksi ja työtaakan vähättelijäksi. Työnantajaosapuoli puolestaan asemoi työntekijöitä potilasturvallisuuden vaarantajiksi.

Potilasturvallisuuden takaaja ja työhyvinvoinnin turvaaja ovat hieman positiivisävytteisempiä. Työntekijäosapuoli asemoi työnantajapuolta työhyvinvoinnin turvaajaksi, mutta tähän rooliin se asemoituu myös itse monessa uutisessa. Potilasturvallisuuden takaajan roolin rakentuu molemmille osapuolille uutisessa itsessään.

Taulukko 3 tiivistää, miten uutisissa rakentuneet roolit ovat jakautuneet lakon osapuolille.

Rooli	Työnantajaosapuoli	Työntekijäosapuoli
Väärän tiedon levittäjä	X	-
Potilasturvallisuuden vaarantaja	X	X
Työtaakan vähättelijä	X	-
Potilasturvallisuuden takaaja	X	X
Työhyvinvoinnin turvaaja	X	X

Taulukko 3. Uutisissa rakentuneiden roolien jakautuminen lakon osapuolille.

4.4.1. Väärän tiedon levittäjä

Lakkouutisoinnissa työnantajaosapuoli asemoituu väärän tiedon levittäjän rooliin. Tämä rooli nousi vahvasti esille erityisesti lakon alkupäivinä. Työntekijäliittojen väitteet siitä, että työnantajaosapuoli levittää väärää tietoa nostettiin esille jo otsikoinnissa ja nämä väitteet rakentavat väärän tiedon levittäjän roolia:

Tehy ja SuPer: Työnantajapuoli on jakanut paljon virheellistä tietoa ja vääristellyt totuuksia, vaikka hoitoa on annettu riittävästi (Yle 3.4.2022)

Hoitajajärjestöjen mukaan työnantajaosapuoli on antanut medialle virheellistä tietoa suoje-lutyövaatimuksiin vastaamisesta. Kun uutisoinnissa työnantajapuoli nostaa esille negatiivisia näkökulmia työntekijäosapuolen toiminnasta, kiistävät hoitajajärjestöt nämä väitteet. Väitteet myös kääntyvät työnantajaosapuolta vastaan, kun työntekijäosapuoli rakentaa työnantajalle väärän tiedon levittäjän roolia. Esimerkiksi hoitajien edustaja vihjaa suoraan, että ”joku yrittää mustamaalata hoitajien lakkoa” ja ”Sairaaloiden johto on nähtävästi valinnut viestintälinjan, jossa se virheelliseen tietoon perustuen ja pelottelemalla pyrkii murtamaan lakkoa ja vaikuttamaan kansalaisten mielipiteeseen hoitajien laillisesta lakosta.” (Yle 3.4.2022.)

Työnantajalle väärän tiedon levittäjän roolia rakennetaan myös silloin, kun työntekijäosapuoli kommentoi “kentältä” tulleita reaktiota työnantajaosapuolen sanomisista: *”Sellaista viestiä on tullut, että sairaalan johtajan kommenteista on oltu ihmeissään”* ja *”viesti kentältä on täysin päinvastainen”* (Yle 4.4.2022.) Työnantajaosapuoli näyttäytyy siis toimijana, jonka näkemykset hoitoalan todellisuudesta eivät ole samassa linjassa työntekijöiden kanssa.

Väärän tiedon levittäjän rooli liittyy myös siihen, että työnantaja esitetään toimijana, joka joko tahallaan tai muista syistä ei anna pyydettyjä tietoja. Esimerkiksi yhden uutisen yhteydessä todetaan, että Yle ei ole saanut sairaalalta vastausta tietopyyntöönsä viikonlopun työntekijämääristä (Yle 4.4.2022). Työnantaja siis näyttäytyy tietoa panttaavana toimijana. Yksi keino, jolla työntekijäosapuoli rakentaa väärän tiedon levittäjän roolia, on työnantajaosapuolen väitteiden kumoaminen. Yksi lakon aikana paljon keskusteltu teema oli suojelutyö, johon liittyen molemmat osapuolet esittivät väitteitä.

Eräässä uutisessa johtajaylilääkäri antoi lausunnon, että työntekijöitä ei ole tavoitettu suojelutyön järjestämiseksi. Jo uutisen otsikossa työnantaja asemoituu väärän tiedon levittäjän rooliin, kun pääluottamusmiehet tyrmäävät työnantajan väitteet: *”pääluottamusmiesten mukaan suojelutyöhön kutsuviin puheluihin olisi kyllä vastattu, jos niitä olisi tullut”* (Yle 6.3.2022). Jutussa haastatellaan hoitajia ja useampaakin pääluottamusmiestä, jotka kaikki vahvistavat työnantajan väitteen vääräksi. Kun työnantaja näyttäytyy tässä väärän tiedon levittäjänä, menee lukijoiden myötätunto tilanteen tulkinnassa helposti työntekijöille.

4.4.2. Potilasturvallisuuden vaarantaja

Lakkouutisoinnissa sekä työnantaja- että työntekijäosapuoli näyttäytyvät potilasturvallisuuden vaarantajan roolissa. Potilasturvallisuuden vaarantajan rooli määrittyy arjessa työnantajalle, kun taas työtaistelun aikana myös työntekijäosapuoli näyttäytyi potilasturvallisuuden vaarantajana. Työntekijäosapuolen potilasturvallisuuden vaarantajan rooli nousee esille valtaosassa sellaisia uutisia, joissa työnantajaosapuolen edustajille on annettu ääni. Työnantaja ei suoraan sanomalla syytä hoitajajärjestöjä potilasturvallisuuden vaarantamisesta, vaan asia tuodaan usein esiin toteamalla lakon käytännön vaikutuksia potilaiden hoitoon. Esimerkiksi eräässä uutisessa ylilääkäri kommentoi syöpähoitojen tilannetta seuraavasti: *”Näillä hoidoilla pyritään parantamaan potilas syövästä täysin ja nyt on riski, että hoitoja ei pystytä*

toteuttamaan” (Yle 2.4.2022). Näin työnantaja antaa lukijalle kuvan potilasturvallisuutta vaarantavasta työntekijäosapuolesta.

Ensimmäisen päivän uutisiin lukeutuu tiivis alueellinen uutinen, jossa sairaala pyytää potilaiden omaisia tulemaan apuun iäkkäiden sukulaistensa hoitoon. Työnantajan kommentin mukaan henkilövajeen vuoksi tilanne on *”erittäin vakava ja suojelutyötä tarvittaisiin merkittävä määrä*” (Yle 1.4.2022). Tällä kommentilla työnantajaosapuoli luo kuvaa työntekijäpuolen välinpitämättömyydestä iäkkäitä kotihoidon asiakkaita kohtaan ja rakentaa työntekijäpuolelle roolia potilasturvallisuuden vaarantajana.

Myös potilaat ovat lakon ensimmäisen viikon uutisoinnissa saaneet äänen. Erään syöpähoitopotilaan hoidon siirtymisen uutisoinnin yhteydessä jo otsikossa tuotiin esiin työnantajaosapuolen kanta: *”Lääkärin mukaan liian vähäinen suojelutyö uhkaa pitkittyessään jopa ihmishenkkiä*” (Yle 2.4.2022). Jutussa käydään tunteita herättävästi läpi potilaan henkeä uhkaava tilanne hoidon katkeamisen vuoksi, johon työnantaja toteaa lyhyesti: *”syyinä tähän on hoitajien lakko*” (Yle 2.4.2022). Jutussa kuullaan myös työnantajaa edustavaa sairaalan ylilääkärinä, joka kertoo ymmärtävänsä hoitajien tilannetta ja pahoittelee tilannetta potilaille. Tällä kommentilla työnantajaosapuoli rakentaa itsestään lukijalle myönteistä ja inhimillistä mielikuvaa.

Työnantajan kommentoi eräässä uutisessa, että heillä ei ole keinoja määrätä hoitajia päivystykseen: *”Meillä työnantajana ei ole keinoja määrätä lakossa olevia hoitajia töihin, jos he eivät edes vastaa puheluihin tai vastatessaan kertovat, etteivät tule.*” (Yle 5.4.2022). Työnantajaosapuolen kommentti tuodaan esiin jo uutisen otsikossa: *”Johtajaylilääkäri: ”He eivät vastaa puheluihin*” (Yle 5.4.2022) Työnantaja rakentaa työntekijäpuolesta potilaiden turvallisuudesta piittaamatonta kuvaa. Samassa uutisessa työntekijöitä edustavat hoitajaliitot kiistävät esitetyt väitteet ja vierittävät vastuun tilanteesta työnantajaosapuolelle luoden vastavasti työnantajasta potilasturvallisuuden vaarantajan mielikuvaa.

Potilasturvallisuuteen keskeisesti liittyvän suojelutyön sopimiseen liittyvät lakon osapuolten näkemykset nousivat uutisoinnissa vahvasti esiin. Työnantajan ilmaisulla viestitään yhteispuolistä: *”sovittua määrää suojelutyötä ei ole saatu kaikkiin vuoroihin*” (Yle 3.4.2022). Tällä kommentilla työnantajaosapuolta edustava taho viittaa työntekijäjärjestöjen pettäneen sovitun asian ja vaarantavan potilaiden turvallisuuden. Uutisessa asia käsitellään kuitenkin varsin

lyhyesti ja työntekijäosapuoli kuittaa asiaan, että kyse on vain yksittäistapauksista ja kääntää asian jo pitkään jatkuneeseen henkilövajeeseen. Työntekijäpuoli pyrkii tällä rakentamaan työnantajalle potilasturvallisuuden vaarantajan roolia.

Lakon loppumisen jälkeisen viikon ajalta potilasturvallisuuden vaarantajan rooli rakentuu työntekijäpuolelle vain yhdessä uutisessa. Tässä uutisessa myös työnantajia edustavan KT:n toimitusjohtaja on äänessä, tämä on poikkeuksellista, koska lakon alkuvuikon uutisissa näin ei kertaakaan ollut. Uutisessa lukijalle kerrotaan sairaanhoitopiirien käräjäoikeuden turvaamistoimihakemuksista ja oikeuden estämistä työtaisteluista. Uutisen mukaan työtaistelut esitettiin *”seurauksiltaan kohtuuttomina”* (Yle 3.10.2022). Myös valtio puuttui tilanteeseen ja eduskunta hyväksyi potilasturvallisuuslain 19.9.2022. Lain perusteluina uutisessa todettiin, että lain avulla *”pyritään estämään ihmisten hengen ja terveyden vaarantuminen”* (Yle 3.10.2022). Uutisen lopuksi työntekijäosapuolta edustavien hoitajaliittojen todetaan aikovan toteuttaa hoitajien joukkoirtisanoutuminen, mikäli hoitajien vaatimuksiin ei vastata. Tällä kommentilla työntekijäosapuolesta rakennetaan lukijalle mielikuvaa hoitajajärjestöistä potilasturvallisuuden vaarantajina.

Muutamassa uutisessa potilasturvallisuuden vaarantajan rooli rakentuu työntekijäosapuolelle sen kautta, että työntekijäpuoli ilmaisee tärkeintä olevan heidän oman etunsa ajamisen hinnalla millä hyvänsä, sillä heillä ei ole mitään kiirettä saavuttaa sovintoa. Lakon ensimmäisen päivän aamuna Tehyn puheenjohtaja ilmaisee: *”tässä on yhtenä vaihtoehtona myös se, että ei meidän tarvitse tehdä sopimusta vielä, vaan me voidaan odottaa sinne ensi tammiukuun ensimmäiseen päivään saakka, jolloin me joka tapauksessa ollaan valtion huomassa”* (Yle 1.4.2022). Tällä kommentilla työntekijäpuoli viestii, että potilasturvallisuuden vaarantava tilanne voi heidän puolestaan jatkua tarvittaessa vuoden loppuun asti, sillä heillä ei ole mitään kiirettä päästä palauttamaan hoidon tasoa normaaliksi.

Myös toisessa uutisessa työntekijäosapuolelle rakentuu rooli potilasturvallisuuden vaarantajana jo uutisen otsikossa, jossa todetaan suoraan: *”hoitajat olivat kieltäytyneet töistä sekavassa tilanteessa”* (Yle 6.4.2022). Jutussa työntekijäpuoli Tehy oli viestinyt lakossa oleville hoitajille kieltäen heitä vastaamaan työpaikalta tuleviin puheluihin tai viesteihin. Näin ollen *”sairaanhoitajat luulivat, etteivät he saa vastata työnantajan viesteihin”* (Yle 6.4.2022). Henkilökuntaa ei ollut paikalla vaadittavaa määrää ja potilasturvallisuus vaarantui. Tässä uutisessa työntekijäosapuoli rakentaa vaarantajan roolia myös työnantajapuolelle, sillä

hoitajien ”mielestä tilanne johtui työnantajan osaamattomuudesta ja saamattomuudesta. Heillä oli kuukausi aikaa varautua, mutta vasta torstai-iltapäivänä tosissaan alettiin miettiä, mitä perjantaina tehdään” (Yle 6.4.2022). Tällä kommentilla työntekijäpuoli siirsi vastuun tapahtuneesta työnantajalle, eikä kokenut olevansa itse vastuussa tapahtuneesta potilasturvallisuuden vaarantumisesta.

4.4.3. Työtaakan vähättelijä

Uutisoinnissa työnantajaosapuoli on ainoa lakon osapuoli, joka näyttäytyy työtaakan vähättelijän roolissa. Työntekijäosapuoli on se, joka rakentaa työnantajalle tätä negatiivissävytteistä roolia. Negatiivisen työnantajakuvan rakentuminen uutisissa alkaa jo lakon ensimmäisenä päivänä muita uutisia kärkkäämmällä otsikolla. Siihen on valittu vahva, enemmän keltaisen lehdistön käyttämä, voimakkaita tunteita kuvaava ilmaisu ”hoitajat raivoissaan” ja uutisen lopussa puhutaan ”pöyristyksestä”. Nostamalla esiin ristiriitaisuuksia ja raflaavia lausahduksia saadaan uutisotsikkoon helposti ponnekkua ja huomiota. Seuraavassa otsikossa työntekijäpuoli asettaa työnantajapuolta edustavat Suomen hallituksen ja Sosiaali- ja terveysministeriön hyvin negatiiviseen rooliin:

STM haluaa määrätä hoitajia lailla töihin lakon aikana – hoitajat raivoissaan:

”Kaiken päälle hallitus vie lakko-oikeuden” (Yle 1.4.2022)

Tällä tavoin työntekijäpuoli rakentaa kuvaa työnantajasta, joka vähättelee huonosti resursoitua alaa ja sen paremman tulevaisuuden puolesta laillisesti taistelevia hoitajia. Työnantajaosapuolesta ei lakon jatkuessa kuitenkaan käytetä enää yhtä vahvoja ilmaisuja, vaan sävy on neutraalimpi.

Työnantajapuolelle rakennettu työtaakan vähättelijän rooli käy ilmi yksittäisten työntekijöiden haastatteluissa, joissa työnantajan toiminnan kuvauksissa tulee kuva työntekijöiden aliarvostamisesta, koska työolot ovat jo ennen lakkoa olleet huonot. Esimerkiksi lakon ensimmäisen aamun uutisessa työntekijäpuolta edustava pääluottamusmies kommentoi suojelutyön henkilömäärää toteamalla: ”Aika pienellä miehityksellä tässä on nyt menty kaksi vuotta. Henkilökunta on tukenut yhteiskuntaa” (Yle 1.4.2022). Tällä kommentilla työntekijäpuoli luo lukijalle kuvaa jo pitkään jatkuneesta resurssipulasta, josta työnantajaosapuoli on tietoisesti täysin vastuussa ja täten vähättelee hoitajien kokemaa työtaakkaa.

Toinen uutinen kertoo työntekijäpuolta edustavista hoitajista, jotka ovat saaneet työnantajaltaan halveksuvaa kohtelua. Otsikoinnilla herätetään heti huomiota aliarvostavaan ja väheksyvään työnantajaan: ”[--] sai kiitokseksi joustamisesta ja venymisestä työnantajaltaan banaanin” (Yle 5.4.2022). Työntekijöitä edustavan hoitajan kommentti tuo selkeästi esiin pitkään jatkuneen tilanteen, jossa työnantajaosapuoli on vähäksynyt työtaakkaa jo pitkään, eikä ole tehnyt mitään sen korjaamiseksi: ”Lehtien palstoilta on saanut lukea paljon kritiikkiä, kuinka me nyt vaarannamme potilaita lakkoilemalla. Hoitajan näkökulmasta tämä kuulostaa vähän tekopyhältä. Osastoilla on jo pitkään tehty töitä pienellä miehityksellä ja potilasturvallisuus vaarantuu silloinkin” (Yle 5.4.2022). Tällä kommentilla työntekijäpuoli rakentaa työnantajasta työntekijöitä aliarvostavaa kuvaa ja pyrkii saamaan ymmärrystä omalle tilanteelle.

Samassa uutisessa työntekijöitä edustava hoitaja ihmettelee sairaanhoitopiirien ylilääkäreiden ulostuloja lakon aikana: ”Herää kysymys, tietävätkö he oikeasti, mitä se työ on ollut tähän asti ihan normiarjessa. [--] Mielestäni nyt pelataan aika likaista peliä ja unohdetaan se todellisuus, jossa on eletty jo vuosia” (Yle 5.4.2022). Näin työntekijäpuoli rakentaa työnantajalle roolia hoitajien työtaakkaa vähättelevänä lakon osapuolena. Samassa uutisessa äänen pääsee myös toinen hoitaja, jonka työnantajan vähäinen arvostus lisäkouluttautumisen suhteen vei sairauslomalle työuupumuksen vuoksi. Tälläkin tarinalla työnantajan rooli työntekijöiden taakan aliarvostajana vahvistuu.

Työnantajalle rakentuvan työtaakan vähätelijän roolin taustalla on keskustelu hoitoalan huonoista oloista. Uutisoinnissa esitettiin alan huonojen työolojen vuoksi jättäneiden hoitajien kommentteja työoloista: ”Kolmivuorotyö oli liikaa ja työtaakka kohtuuton. Työssä ei ollut mielekkyyttä” [--] ”Sijaisuuksia ketjutettiin tolkkottoman pitkään. Tekijät kelpasivat kyllä sijaisuuksiin, mutta heitä ei vakinaistettu” (Yle 6.4.2022). Samassa uutisessa haastateltu hoitaja toteaa, että ”omien työvuosieni aikana potilasturvallisuus oli enemmän vaarantunut kuin hallinnassa” (Yle 6.4.2022) viitaten pahaan resurssipulaan ja työn henkiseen kuormittavuuteen. Työntekijäosapuoli rakensi siis uutisoinnissa mielikuvaa hoitoalasta alana, jolla vallitsee huonot työolot ja jolla on runsaasti ongelmia. Työntekijäosapuoli esitti työnantajan (päättäjien rinnalla) tahona, jonka vastuulla näiden haasteiden ratkominen on.

Uutisoinnissa myös muut kuin työntekijäosapuolet pääsivät esittämään työntekijäosapuolta tahona, jonka vastuulla työolojen parantaminen on. Ensimmäisen lakkoviikon viimeisenä

päivänä julkaistussa uutisessa ääneen pääsee sosiaali- ja terveystieteiden tutkija: ”Hyvinvointialueet voisivat panostaa henkilöstöä kuulevaan toimintatapaan” (Yle 7.4.2022). Tutkija ”toivoo, että hyvinvointialueet ja niiden päättäjät ottaisivat asian tosissaan ja näkisivät, että henkilöstö on keskeinen resurssi. Henkilöstöstä huolen pitäminen on pitkän tähtäimen investointi”. (Yle 7.4.2022.) Uutisessa luodaan lukijalle kuvaa hoitoalasta alana, jonka arjessa työntekijöiden huolia ja jaksamista ei oteta todesta, vaan työntekijöitä kohdellaan kuulueränä.

Tehyn puheenjohtaja kommentoi alan oloja sanomalla: ”Hälytyskellojen pitäisi soida, mutta päättäjien ja työnantajien vastuun pakoilu on johtamassa [--]” (Yle 6.4.2022). Tässäkin työnantajataho näyttäytyy vastuun pakoilijan roolissa, jonka vastuulla asioiden parantaminen on. Työntekijäliiton edustajat siis hyödyntävät vahvaa kieltä rakentaessaan työnantajapuolelle työtaakan vähättelijän roolia: työnantajat eivät ainoastaan vähättele työtaakkaa, vaan jopa pakoilevat työtaakan vähentämiseen liittyvää vastuuta.

4.4.4. Potilasturvallisuuden takaaja

Potilasturvallisuuden takaajan rooli rakentuu uutisissa sekä työnantajapuolen että työntekijäpuolen roolina. Lakon ensimmäisen päivän uutisessa sairaalajohtaja rakentaa kuvaa työntekijäosapuolesta potilasturvallisuuden vaarantajana kommentoimalla, että heillä ”ei ole riittävästi henkilökuntaa suojelutyössä” [--] ”Tilanne uhkaa henkiä” (Yle 1.4.2022). Nämä työnantajan kommentit työntekijäpuoli kuittaa normaalina viikonlopun tilanteena. Työntekijäpuoli kommentoi: ”tilanne ei ole ollut poikkeuksellinen” (Yle 1.4.2022). Tässä uutisessa sairaalajohtaja rakentaa työnantajapuolelle potilasturvallisuuden takaajan roolia antamalla ymmärtäväisen kuvan työnantajapuolesta: ”Olen pahoillani kaikkien potilaiden puolesta, mutta ymmärrän myös työntekijöiden lakkotilanteen. En syytä heitä” [--] ”Henkilöstö on työlleen omistautunut, he haluavat potilaille parasta. Mutta he joutuvat ajamaan tässä tilanteessa asiaansa, ja heillä on siihen oikeus” (Yle 1.4.2022). Tässä uutisessa muodostuu kuva sekä potilaistaan että hoitajistaan välittävästä työnantajasta.

Toisessa saman päivän uutisessa tuodaan jo otsikossa esiin, että lakon osapuolten paikallinen ”sopu suojelutyöstä esti katastrofit” (Yle 1.4.2022). Uutisessa työnantaja luo itsestään kuvaa toimijana, joka koittaa löytää joka päivä sopuisan ratkaisun työntekijäpuolen kanssa ja saada näin paremman hoitotilanteen potilaille. Samoin uutisoidaan myös toisessa uutisessa,

jossa ”*työnantaja neuvottelee työntekijäjärjestöjen kanssa siitä, että seuraavaksi päiväksi saataisiin auki lisää leikkaussaleja*” (Yle 4.4.2022) Näin työnantaja toimii potilasturvallisuuden takaajana ja pyrkii saamaan potilailleen parempaa hoitoa.

Eräässä uutisessa kuullaan syöpäpotilaan hoidon peruuntumisesta ja sen yllättävästä järjestymisestä. Sairaala sai järjestettyä syöpähoitojen hoitajat suojatyön piiriin ja potilas sai tarvitsemansa hoidon. Jo otsikossa tuodaan esille, että sairaala on huolissaan potilasturvasta. Hallintoylilääkärin kommentti, ”*potilasturvallisuuden vaarantuminen tällä suojelutyömäärällä on ilmeinen*” (Yle 1.4.2022), luo kuvaa potilasturvallisuudesta huolestuneesta työnantajasta ja rakentaa siten kuvaa työnantajasta potilasturvallisuuden takaajana.

Johtajaylilääkärin mukaan osa potilaista on ohjattu muualle saamaan tarvitsemaansa hoitoa: ”*naapuriapuun on jouduttu turvautumaan*” (Yle 4.4.2022). Näin työnantaja rakentaa itsensä kuvaa potilaiden turvallisuutta takaavana työnantajana.

Syöpäpotilaan hoitoa koskevassa uutisessa haastateltu potilas antoi hieman kritiikkiä työnantajan lakkoon varautumisesta, mutta pääviestinä uutisessa oli potilaalle järjestynyt hoito. Tässä uutisessa myös hoitajapuoli saa positiivisen roolin. Työntekijäpuolta edustava hoitaja ilmaisee: ”*Huoli potilaista on suuri. Haluaisimme hoitaa heidät kaikki*” (Yle 4.4.2022). Tällä työntekijäpuoli rakensi itselleen potilasturvallisuuden takaajan roolia. Myös työnantajapuolta edustava johtajaylilääkäri ilmaisee, että ”*kaikki keinot otetaan luonnollisesti käyttöön potilaiden hoitamiseksi*” [--] ”*Käymme kaikki hoidot läpi potilaskohtaisesti ja teemme parhaamme*” (Yle 4.4.2022). Näin lakon molemmat osapuolet rakentavat itse itselleen potilasturvallisuuden takaajan roolia.

Ensimmäisen lakkoviikon viimeisen päivän uutisessa työnantajaosapuoli pääsee ääneen eri puolilta Suomea. Jo otsikossa todetaan, että ”*toimimme riskillä*” (Yle 7.4.2022), mutta vaikeasta tilanteesta huolimatta työnantajat tuovat selvästi ilmi, ettei potilasturvallisuus ole vielä toistaiseksi vaarantunut. Tämä uutinen poikkeaa viikon aiemmista uutisista, sillä niissä viesti on ollut täysin päinvastainen ja työntekijäosapuolelle on muodostunut niissä potilasturvallisuuden vaarantajan rooli. Uutisessa työnantajien jatkuva huoli potilasturvallisuuden vaarantumisesta tulee ilmi kaikilta haastatelluilta. Jokainen heistä pyrkii parhaansa mukaan parantamaan tilannetta potilaiden kannalta paremmaksi ja työnantajan rooli potilasturvallisuuden takaajana vahvistuu.

4.4.5. Työhyvinvoinnin turvaaja

Lakkouutisoinnissa työnantajaosapuolelle rakentuu työhyvinvoinnin turvaajan rooli. Työhyvinvoinnin turvaaja rooli tulee selkeästi ilmi lakon lopun uutisoinnissa, jossa palkkasovun jälkeen moni uutisissa haastateltu työntekijöiden edustaja toivoo seuraavan askeleen olevan itse työolojen parantaminen. Työhyvinvoinnin turvaajan rooli rakentuu ennen kaikkea työnantajapuolen rooliksi. Tätä roolia työnantajapuoli rakentaa itselleen esimerkiksi seuraavalla tavalla: *”Todella tärkeää, että saataisiin palautettu ilo työhön”* (Yle 3.10.2022). Hyvinvointijohtaja korostaa kommentissaan rahoituksen järjestämisen lisäksi erityisesti työolojen kuntoon saattamista, sillä näiden avulla alan viihtyvyys pelastetaan.

Toisessa saman päivän uutisessa työnantajapuolen vastuullisen roolin kiteyttää työntekijäpuolta edustavan Tehyn puheenjohtajan kommentti pelastusrenkaan heittämisestä: *”Kyllä työnantajalla melkoinen savotta on. Nyt heitettiin vasta pelastusrenkas sinne hoitajille, ja se jää työnantajan ja hallituksen vastuulle kiskoa sieltä jengi kuiville”* (Yle 3.10.2022). Näin työnantajalle ja myös maan hallitukselle rakentuu työhyvinvoinnin turvaajan rooli ja vastuu hoitoalan tulevaisuuden rakentamisesta palkkasovun jälkeen.

”Hoitajat toivovat palkkasovun edistävän työolojen kehittämistä” (Yle 4.10.2022)

Tässä uutisessa tuodaan esiin hoitajan toive siitä, että *”peruspalkan korotus lisää työtyytyväisyyttä jossain määrin, mutta ei helpota esimerkiksi hänen työtään lyhyellä aikavälillä”* (Yle 4.10.2022). Palkan lisäksi siis myös itse töiden järjestely ja sitä myötä työolot pitäisi saada paremmaksi. Toinenkin haastatelluista hoitajista tuo selvästi esiin, että *”työolosuhteita voitaisiin kehittää turvallisempaan ja vähemmän kuormittavaan suuntaan”* (Yle 4.10.2022). Näin työnantajan vastuu työhyvinvoinnin turvaajana rakentuu tässä uutisessa selkeästi.

Työntekijöitä edustavan Tehyn alueellinen pääluottamusmies kiteytti viestin työnantajalle työolojen kohentamiseksi palkkasovun jälkeen seuraavasti: *”tästä työ alkaa”* (Yle 4.10.2022). Tällä kommentilla työntekijät siirtävät vastuun työhyvinvoinnista työnantajalle. Myös hyvinvointialueen johtaja koki, että palkkasovun jälkeen *”saadaan työrauha ja päästään keskittymään palkan lisäksi muihin tekijöihin, jotka lisäävät työhyvinvointia ja alan houkuttelevuutta”* (Yle 4.10.2022). Tällä työnantajapuolen lausumalla työhyvinvoinnin turvaajan rooli rakentuu selkeästi työnantajaosapuolelle.

Alan opiskelijoiden lakon jälkeisiä tuntemuksia tarkastelevassa uutisessa tuodaan alan ongelmia esiin suoraviivaisemmin. Työntekijäpuolta edustavan hoitoalan opiskelija kommentoi: *”Sopimus ei muuta sitä, että pitää jatkuvasti venyä ylitöihin ja vuoronvaihtoihin”* (Yle 4.10.22). Tämä kommentti tuo esiin monessa uutisessa rakentuneen työnantajan roolin, eli työnantajan vastuun työhyvinvoinnin turvaajana. Tämä rooli vahvistuu vielä toisella opiskelijan kommentilla: *”Kun koronakriisi oli pahimmillaan, meitä kiiteltiin joka suhteessa ja taloja valaistiin. Mutta kun pyysimme konkreettisia asioita, valot sammutettiin ja meidät halettiin vaientaa”* (Yle 4.10.2022). Näin työnantajan vastuu työolojen korjaamisesta vain korostuu.

Myös toisessa uutisessa opiskelijoiden mielipide palkan tärkeydestä tuo esiin työhyvinvoinnin merkityksen: *”Se ei ole meille pääkysymys, vaan työolot ja se, kuinka meitä kohdellaan työntekijöinä”* ja *”Kun sopimukseenkin saatiin kirjattua se, että työolot ja resurssit paranevat, niin nyt nähdään, ovatko he sanojensa mittaisia”* (Yle 5.10.2022). Näillä työntekijäpuolta edustavan sairaanhoitajaopiskelijan kommentteilla tuodaan hyvin esiin työnantajan vastuu työolojen korjaamisesta. Haastateltava vielä korostaa tätä roolia ottamalla kantaa johtamisen laatuun, joka sekin kuuluu työnantajan vastuulle: *”Tärkeää on tasapuolinen johtaminen”* (Yle 5.10.2022).

Hoitajien tuntemuksia sovun saavuttamisen jälkeen käsittelevässä uutisessa työntekijöitä edustava hoitaja tuo selkeästi esiin viime vuosien huonot työolot: *”tilanne hoitoalalla on mennyt viime vuosien aikana koko ajan vain haastavammaksi”*. Hän kuvailee viimeisintä vuotta alalla *”järkyttäväksi”* ja lisää, että *”joustaminen on nähty jo loppuun”*. (Yle 4.10.2022.) Näillä tuntemuksilla työntekijäpuoli rakentaa hyvin työnantajan vastuuta työhyvinvoinnin turvaajana. Toisaalta tässä rakentuu myös työtaakan vähättelijän rooli. Toinen hoitaja korostaa myös muun kuin palkan merkitystä työhyvinvoinnissa: *”Työssä viihtymistä tukevat ratkaisut ovat minusta kaikkein tärkeimpiä”* ja *”Nostan muut asiat palkkaa tärkeämmäksi”* (Yle 4.10.2022). Työhyvinvoinnin turvaajan roolin työntekijäpuolelle tuo seuraava hoitajan kommentti: *”Seuraavaksi meidän pitää ottaa ne muut alalla väärin olevat asiakohdat ja alkaa pikkuhiljaa ratkomaan niitä.”* (Yle 4.10.2022). Hoitaja tuo selkeästi esiin työhyvinvoinnin parantamisen ”meidän” yhteisenä asiana.

Yhteisenä asiana työhyvinvointi nähdään myös Tehyn paikallisen pääluottamusmiehen toteamuksessa: *”Nyt päästään istumaan paikallistasolla alas ja miettimään pidemmälle, miten*

työoloja kehitetään” (Yle 4.10.2022). Monissa uutisissa rooli rakentuu työnantajapuolelle, mutta tässä ilmaistaan selkeästi asian olevan molempien osapuolien yhteinen.

”Palkkasovun takana painavat kiire ja huoli omasta jaksamisesta” (Yle 6.10.2022) otsikoidaan hoitajien työn iloa koskevassa uutisessa. Hoitajien kommentit työn ilon lähteistä korostavat työnantajan roolia työhyvinvoinnin turvaajana: *”Työn ilo lähtee työhyvinvoinnista, työkavereista ja ilmapiiristä”* (Yle 6.10.2022). Kahden muun työntekijän kommentit kuitenkin tuovat esiin työnantajan roolin lisäksi myös työntekijäpuolen roolin potilasturvallisuuden turvaajana: *”Ettei se kiire olisi mukana siinä työssä vaan pystyisi olemaan läsnä ja tekemään työnsä vieläkin paremmin”* (Yle 6.10.2022) ja *”Työn ilon avaimet ovat ihan perustyöhyvinvoinnissa, että ehtii pitää taukoja päivän aikana ja tehdä työt semmoisessa tahdissa, että ne pystyy tekemään huolellisesti ja kunnolla”* (Yle 6.10.2022).

Työnantajapuoli nostaa myös itse esiin roolinsa työhyvinvoinnin turvaajana, kun hyvinvointialueen johtaja toteaa, että *”rahoitus ja työolot on saatava kuntoon, ja työnilo pitää löytää uudelleen”* (Yle 6.10.2022). Lisäksi hoitotyön johtajan kommentti myötäilee edellisen tapaan työnantajan vastuullista roolia: *”Työtehtäviä tulisi tarkastella siten, että kaikki ylimääräinen saadaan siitä pois”* (Yle 6.10.2022) sekä *”Nyt on se hetki, kun uudenlaista työelämää pitää lähteä kehittämään”* (Yle 6.10.2022). Näissä kommentteissa yllättävää on niiden ajoitus: nämä uutiset ovat ajalta, kun sopu on jo saavutettu. Työnantajat tuntuvat siis puhuvan asioiden kuntoon laittamisesta myöhässä - heillähän on työnantajana ollut koko ajan mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Työnantajasta rakentuu myös mielikuva, että ikään kuin he eivät olisi aiemmassa vaiheessa olleet tietoisia, että työoloissa on jotain vikaa (vrt. työtaakan vähättelijän rooli).

5. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käyn läpi pohdintaa edellisessä luvussa esiteltyjen roolien ja äänten osalta. Pohdin aluksi osapuolille annettua ääntä suhteessa aiempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen pohdin edellä esitettyjä rooleja suhteessa aiempaan tutkimukseen sekä pohdin tämän ja aieman hoitajalakon välisiä eroja tutkimuksen näkökulmasta. Lopuksi käyn läpi tutkimukseni johtopäätökset ja arvioin tutkimukseni luotettavuutta sekä esitän jatkotutkimusehdotuksia.

5.1. Pohdintaa

5.1.1. Osapuolille uutisissa annettu ääni

Tarkastelin, miten eri toimijoille annetaan vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa ääni otiskoissa ja varsinaisessa uutistekstissä sekä lakon alkuvaiheen uutisoinnissa että lakon loputtua. Lakon alussa sekä työntekijä- että työnantajaosapuoli saivat kokonaisuudessaan melko saman verran ääntään esille. Uutisoinnin lopussa taas työntekijäosapuolen ääntä nostettiin määrällisesti enemmän esille.

Moilanen (2022) tarkasteli samaa vuoden 2022 hoitajien työtaistelua ja kiinnitti huomiota siihen, että lakkokeskustelu saattoi lähteä liikkeelle työnantajavetoisemmin, mutta hoitajien ääni sai enemmän tilaa lakon kulussa. Moilasan Ylen sivuilta kerätty uutisaineisto on kerätty lakon alkua edeltäviltä kahdelta päivältä ja lakon alkamisen ensimmäiseltä päivältä. Tämän tutkielman aineisto kattaa pidemmän ajan (uutisointi viikko lakon alkamisen jälkeen ja viikko sen loppumisen jälkeen). Oma havaintoni on, että Yle:n uutisissa työntekijätahon ääntä nostettiin alusta asti määrällisesti runsaasti esille ja määrä suhteessa työnantajaosapuoleen kasvoi lakon loputtua. Työntekijätaholta niin liitot, luottamushenkilöt kuin yksittäiset työntekijätkin saivat melko tasaisesti ääntään esille. On tärkeää huomioida, että uutisissa siteeraaminen tai muuten lakon osapuolen nostaminen esille ei välttämättä kerro laadullisesti, miten ja millaisissa asioissa eri tahojen näkemyksiä on nostettu esille.

Se, että vuonna 2022 lakon eri osapuolet saivat ääntään melko tasaisesti esille, on jatkumoa vuoden 2007 työtaistelulle, jolloin uutisten näkökulmat alkoivat moninaistua. Tämä on historiallisesti jopa poikkeavaa. Vuosien 1954–1986 hoitoalan työtaisteluiden uutisissa ääneen

pääsivät eniten lääkärit ja vuosiin 1983–1995 tultaessa hoitajat saivat enemmän ääntään kuuluviin, kun taas työnantajia ei kuultu enää niin paljon. (Nylund 2009.) On kuitenkin kiinnostavaa, että vaikka vuonna 2022 osapuolet kokonaisuudessaan saivat ääntä esille suhteellisen tasapuolisesti, pääsi työnantajaliitto KT uutisoinnissa ääneen ainoastaan lakon loputtua ja silloinkin melko harvassa uutisessa.

Muiden kuin hoitoalan lakkojen uutisoinnissa on huomattu, miten eri näkökulmien esille nostaminen vaihtelee median mukaan, mutta myös lakon vaiheen mukaan. Ääneen pääseminen uutisoinnissa liittyy siihen, mistä näkökulmasta uutisia tuotetaan (Nylund 2009). Esimerkiksi vuoden 2005 paperikiistan alkuvaiheen uutisoinnissa Helsingin Sanomat ja Keski-suomalainen painottivat enemmän työntekijän näkökulmaa, kun taas Aamulehti tarkasteli asiaa enemmän työnantajan näkökulmasta, mutta uutisointi kuitenkin tasapainottui kiistan jatkuessa (Toivonen 2006).

Mielenkiintoista tässä suhteessa onkin, että Nissinen (2019) on puolestaan omassa, vuoden 2018 poliittisia lakkoja tarkastelevassa tutkimuksessaan todennut, että Helsingin Sanomien uutisissa yksittäiset työnantajat ovat saaneet äänensä enemmän kuuluviin. Nissisen tutkimuksessa puolestaan Yle ja Iltalehti ovat antaneet ääntä enemmän työnantajapuolelle. (Nissinen 2019, 52.) Minä sen sijaan olen analysoinut tässä tutkielmassa Ylen verkkouutisia. Ylen tulisi olla neutraali toimija, joten onkin oletettavaa, että sen uutisoinnissa lakon eri osapuolien ääniä nostetaan melko tasaisesti esille. Tämä poikkeaa muun muassa Nissisen tutkimuksen havainnosta, jossa itse työntekijät eivät päässeet ääneen kuin muutamaan otteeseen ja työntekijöitä edustavat luottamushenkilöt puolestaan saivat äänensä kuuluviin (Nissinen 2019, 52–53).

Toivonen (2006) tarkasteli tutkimuksessaan vuoden 2005 paperikiistan työtaistelu-uutisointia uutisten vallan näkökulmasta. Hänen aineistonsa koostui Helsingin Sanomien, Keski-suomalaisen ja Aamulehden paperisten sanomalehtien uutisista lakon ajalta valikoiduilta 20 päivältä. Toivonen (2006) tunnisti lehtien välillä eroja painotuksissa työntekijä- ja työnantaja-puolen välillä. Hänen eritteli tutkimuksensa aineistossa uutisten näkökulmat sen mukaan, kumman lakon osapuolen, työnantajan vai työntekijäpuolen, näkökulma niissä nostettiin enemmän esiin. Näkökulmaluokittelun erot olivat lehtikohtaisia, eli sanomalehti ja kyseisen sanomalehden historiasta kumpuava poliittinen kanta vaikuttivat sen näkökulman valintaan.

Toivosen (2006) aineistossa työnantajapuoli sai eniten näkökulmaa Aamulehdessä, kun taas työntekijäpuolen näkökulma korostui Helsingin Sanomissa ja Keski-suomalaisessa. Lakon edetessä näkökulmien painotukset lehtien välillä tasaantuivat. Omassa tutkimuksessani Ylen verkkouutisissa lakon osapuolet pääsivät ääneen paljon tasaisemmin ja ainoa vaihtelu oli siinä, ketkä työntekijäpuolen edustajat pääsivät kulloinkin uutisissa ääneen. Työnantajan äänenä Toivosen (2006) aineistossa toimi selkeästi työnantajaliitto ja minun tutkimuksessani puolestaan työnantajaliitto ei päässyt ääneen kuin vasta lakon loputtua. Lakon alussa hoitoalan työnantaja edustivat paikalliset sairaalat eri puolilla maata. Toivosella (2006) aineistossa työntekijäpuolella ammattiliiton lisäksi pääsivät ääneen pääluottamusmiehet ja tehtaiden työntekijät, joten määrällisesti työntekijöiden ääni oli työnantajapuolta suurempi. Omassa aineistossani tämä ero oli paljon pienempi, sillä molemmat osapuolet pääsivät tasaisemmin ääneen.

Kivenmaa (2012) tarkasteli tutkimuksessaan vuoden 2010 Finnairin matkustamohenkilökunnan lakon uutisoinnissa lentoemännille muodostuneita julkisia identiteettejä Helsingin Sanomien, Iltalehden, Talouselämän ja Uutispäivä Demarin painetuissa sanomalehdissä. Kivenmaan aineistossa eri toimijoista lakossa oleva lentoemäntä pääsi ääneen vain kerran ja useimmin ääneen pääsi työnantaja Finnair (Kivenmaa 2012, 42). Kivenmaan havainto poikkeaa merkittävästi oman aineistoni havainnosta, jossa lakossa olevat hoitajat saivat ääneensä kuuluviin useasti niin lakon ensimmäisellä viikolla kuin viikko loppumisen jälkeenkin. Omassa aineistossani ei myöskään tullut ilmi, että Yle olisi kyseenalaistanut uutisoinnissa työntekijäpuolen lakko-oikeuden millään tavoin, kuten Kivenmaan aineistosta ilmeni.

Haapalan (2010) opinnäytetyö keskittyi tarkastelemaan kevään 2010 ahtaajien lakon uutisointia Helsingin Sanomissa ja Yleisradiossa. Haapala keskittyi tarkastelussaan siihen, millaisia merkityksiä media antoi lakolle, eli kenen puolesta uutisissa argumentoitiin. Haapalan mukaan työnantajan tai elinkeinoelämän näkökulma korostui uutisissa työntekijäpuolta vahvemmin. Helsingin Sanomat oli lehtenä selvästi työntekijäjärjestöä vastaan ja Yleisradio puolestaan suhtautui työntekijäpuoleen järjestönä neutraalimmin, argumentoiden kuitenkin lakko-oikeutta vastaan. Omassa tutkimuksessani Yleisradio suhtautui työntekijäpuoleen neutraalisti, mutta lakko-oikeutta vastaan uutisissa ei selkeästi argumentoitu. Tätä vastoin minun aineistossani uutisissa tuotiin useasti ilmi lakkoon johtaneet syyt ja lakon oikeutus kävi uutisissa selvästi ilmi, myös lakon seuraukset olivat usein esillä. Tältä osin havaintoni eroavat Haapalan (2010) työstä, sillä Haapala toteaa opinnäytetyössään myös, että uutisointi

keskittyi kokonaisuudessaan tarkastelemaan vahvemmin lakon seurauksia, kuin tarkastelemaan lakkoon johtaneita syitä.

Farrow & O'Brien (2005) tarkastelivat tutkimuksessaan Uuden-Seelannin mielenterveyshoitajien lakkoa, joka sai paljon medianäkyvyyttä vuonna 2000. Heidän aineistonsa koostui paikallisen sanomalehden lakkouutisoinnista. Tutkimuksen aineistosta käy ilmi, että hoitajat eivät päässeet uutisissa juurikaan ääneen antamaan tilanteelle omaa näkemystään. Tämä havainto eroaa selkeästi Suomen vuoden 2022 hoitajalakon tilanteesta, jossa hoitajien ääni tuli monessa yhteydessä kuuluviin sekä lakon alussa että sen loputtua. Ehkä tämä ero johtuu siitä, että Uudessa-Seelannissa vuosituhanen vaihteessa mielenterveyshoitajia ei nähty vakavasti otettavina ammattilaisina, joita olisi voitu uutisissa siteerata.

5.1.2. Osapuolille uutisoinnissa rakentuneet roolit

Vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa rakentuu viisi roolia: väärän tiedon levittäjä, potilasturvallisuuden vaarantaja, työtaakan vähättelijä, potilasturvallisuuden takaaja ja työhyvinvoinnin turvaaja. Aineistosta käy ilmi, että työnantajalle rakentui työntekijäpuolta enemmän rooleja. Molemmat lakon osapuolet saivat sekä negatiivissävyytteisiä että positiivissävyytteisiä rooleja. Työnantajalle rakentui uutisissa enemmän sekä negatiivisia että positiivisia rooleja, työntekijäpuolelle rooleja rakentui vähemmän.

Tässä tutkielmassa olen lähestynyt hoitajalakkoa roolien rakentumisen näkökulmasta. Moilanen (2022) tarkasteli omassa gradussaan samaa työvoimataistelua diskurssien kautta. Tunnistamani viisi roolia liittyvät vahvasti yhteen Moilasan (2022) tunnistamien huoli-, oikeus- ja tasa-arvoinen työelämä -diskurssien kanssa. Moilanen (2022) näytti, miten potilasturvallisuudesta ja suojelutyöstä puhutaan huolidiskurssin kautta. Moilanen (2022) nosti esille samankaltaisen havainnon potilasturvallisuuden vaarantajan roolin suhteen kuin minä: vaarantajan rooli määrittyy arjessa työnantajalle, kun taas työtaistelun aikana myös työntekijäosaapuoli näyttäytyi potilasturvallisuuden vaarantajana.

Nissisen (2019) tutkielma tarkastelee vuoden 2018 aktiivimallin ja irtisanomiskiihtävuoksi syntyneitä poliittisia lakkoja Suomessa. Nissinen keskittyi tarkastelemaan sitä, miten mediassa representoidaan poliittista lakkoa ja miten ammattiyhdistysliikkeen toimijuus rakentuu julkisessa diskurssissa. Nissisen (2019) tutkimuksessa ammattiyhdistysliikkeelle rakentui

uutisissa negatiivinen yhteiskunnan syntipukin rooli, joka taistelee maan hallitusta vastaan ja aiheuttaa toimillaan yhteiskunnalle kokonaisvaltaisesti haittaa.

Ammattiyhdistysliikkeen omassa aineistossani saamat roolit olivat kokonaisuutena paljon positiivisempia. Ammattiyhdistysliikkeelle rakentunut negatiivinen rooli, potilasturvallisuuden vaarantaja, ei ole negatiivisuudestaan huolimatta saanut noin suurta yhteiskunnallista mittakaavaa maan hallituksen vastustajana. Oman aineistoni uutisoinnissa ammattiyhdistysliikettä ei syyllistetä samalla tavoin koko yhteiskunnan syntipukiksi, vaan se saa roolin vain potilaiden turvallisuuden vaarantajana. Toisaalta sille rakentuu myös positiiviset roolit potilasturvallisuuden takaajana ja työhyvinvoinnin turvaajana. Näistä jälkimmäinen rooli näyttäytyy työyhteisön sisällä, mutta potilasturvallisuuden takaajan rooli näkyy koko yhteiskunnassa positiivisena. Syy tähän eroon voi hyvin löytyä siitä, että vuoden 2018 lakko oli yhteiskunnallisesti huomattavasti laajempi koskien montaa eri toimialaa. Oman tutkimukseni kohdalla työtaistelutoimet koskivat vain hoitoalaa, jollain sen yhteiskunnalliset vaikutuksetkin ovat tarkemmin rajatut.

Nylundin (2009, 78) havainnot siitä, että 1900-luvun lopulle tultaessa työtaistelu-uutisoinnissa on keskitytty enemmän työtaistelutoimien vaikutuksien ja uhkaavien seurausten uutisointiin, käyvät ilmi sekä Nissisen (2019, 30) että oman tutkimukseni aineistossa. Nylundilla (2009) aineistossa korostui aktiivimallin ja irtisanomiskiistan uutisoinnissa lakkojen aiheuttamat liikenneuhkat ja palvelukatkot. Oman tutkimukseni aineistossa korostuivat myös lakon aiheuttamat ongelmat ja uhkakuvat, eli potilaiden hoidon estyminen ja sitä kautta potilasturvallisuuden vaarantuminen.

Koskinen-Sandberg ja Saari (2019) tutkivat vuoden 2007 hoitajien työkiistaa palkkojen ja tasa-arvoisen palkkauksen näkökulmasta. Tutkimuksessaan he analysoivat, miten ammattiliitot ja työnantajaliitto tuottivat epäriidullisen palkkauksen ongelmarepresentaatioita omilla julkaisuillaan. Heidän tuloksistaan ilmeni, että eri osapuolille rakentui erilainen rooli. Sairaanhoidajat näkivät itsensä pätevinä valkokaulustyöntekijöinä, joiden palkka ei täsmää työn vaatimusten kanssa. Lähihoitajat korostivat työnsä fyysisempiä vaatimuksia, pientä palkkaa ja työn arvostuksen puutetta. Työnantajaliitto puolestaan näyttäytyi palkkavaatimusten portinvartijana ja epätasa-arvon kieltäjänä.

Koskinen-Sandbergin ja Saaren (2019) tulokset eroavat oman tutkimukseni tuloksista selkeästi siinä, että vuoden 2022 hoitajien lakon uutisoinnissa ei enää keskusteltu sukupuolesta. Voitaneen siis todeta, että 15 vuodessa on menty selkeästi eteenpäin, sillä vuonna 2007 hoitoalaa pidettiin naisten työnä, josta tarvitse maksaa enempää palkkaa. Vuonna 2022 työnantaja ei lähtenyt kieltämään palkankorotusten tarvetta sukupuolen perusteella, nyt se vetosi vain valtion talouteen. Nyt keskustelun ytimessä olivat huono palkkataso ja huonot työolot, eikä asioita kytketty enää sukupuoleen, kuten vuonna 2007.

Suomen ulkopuolella Farrowin & O'Brienin (2005) vuoden 2000 Uuden-Seelannin mielen-terveyshoitajien lakkoa käsittelevässä tutkimuksessa hoitajat kuvattiin mediassa ahneina, laiskoina ja riidanhaluisten liittojen tukemina lakkoilijoina. Uutisoinnissa hoitajia pidettiin syyllisinä lakkoon ja tilanteen aiheuttamiin ongelmiin potilaille, eikä lakon taustalla olevia työnantajasta johtuvia syitä käsitelty uutisissa ollenkaan. Hoitajien mediassa rakentunut rooli poikkeaa huomattavasti omassa aineistossani hoitajille rakentuneista rooleista. Suomessa media ei rakentanut hoitajille ei vuonna 2022 vastaavan tyyppisiä laiskan ja ahneen työntekijän roolia, vaan hoitajat saivat lakolleen ymmärrystä niin potilailta kuin työnantaja-osapuoleltakin.

5.1.3. Vuosien 2007 ja 2022 hoitajalakkojen uutisoinnin vertailu

Nylundin (2009) tutkimuksessa vuoden 2007 hoitajalakon havainnot osoittivat, että uutisten näkökulmat olivat moniäänistyneet aiempiin vuosikymmeniin verrattuna: sairaalahallinnon ääni oli heikentynyt ja yksittäisten hoitajien ja kansalaisten ääni puolestaan vahvistunut. Heikentymisellä tässä tarkoitetaan sitä, että aiemmin yksittäisten hoitajien ääntä ei kuulunut juuri lainkaan, vaan työnantaja oli suurelta osin äänessä. Nämä havainnot toteutuvat myös omassa aineistossani siltä osin, että työntekijät ovat päässeet ääneen sekä lakon alussa että sen loputtua ja työnantaja on myös äänessä suhteellisen tasaisesti. Tavallista kansaa oli myös 2007 kuultu katugalluppien muodossa, tätä ei omassa aineistossani puolestaan näkynyt. Yhtymäkohtia vuoden 2007 lakkoon löytyy myös potilasturvain ja neuvottelutuloksen saavuttamisen osalta. Molemmissa lakoissa potilasturvain näkyi uutisissa samanlaisena uhkana hoitajien lopullisesta lähdöstä pois alalta. Sovun saavuttamien jälkeen molempien lakkojen uutisoinneissa tuotiin esiin osapuolten käsityserot siitä, mistä neuvottelutuloksessa lopulta oli sovittu.

Kuten hieman aiemmin totesin, Koskinen-Sandbergin ja Saaren (2019) tulokset eroavat oman tutkimukseni tuloksista selkeästi siinä, että vuoden 2022 hoitajien lakon uutisoinnissa ei enää keskusteltu sukupuolesta. Nyt keskustelun ytimessä olivat huono palkkataso ja huonot työolot, eikä asioita kytketty enää sukupuoleen, kuten vuonna 2007.

Kunelius ym. (2010) tarkastelivat tutkimuksessaan median valtaa vuoden 2007 hoitajalakon uutisoinnin teemojen kautta Helsingin Sanomissa ja Iltalehdessä. Uutiset koskivat naisten ja miesten palkkatasa-arvoa ja hoitoalan työehtoneuvotteluja ja alan työehtoja. Uutisjutuissa vuonna 2007 eniten ääneen pääsivät työntekijäpuolen edustajat, niin hoitajat työpaikoillaan kuin työntekijäjärjestöjen edustajat. Toiseksi eniten äänessä olivat poliitikot, kolmanneksi eniten työnantajan edustajat ja neljänneksi eniten potilaat ja muut kansalaistoimijat (Kunelius ym. 2010, 105). Vuonna 2007 työntekijäpuolen ja työnantajanpuolen ääneen pääsyssä oli merkittävä ero, työntekijät olivat määrällisesti äänessä miltei kaksinkertaisesti työnantajaan verrattuna. Tämä eroaa vuoden 2022 lakosta siinä, että työntekijä ja työnantaja saivat vuonna 2022 tasavertaisemmin ääntään kuuluviin.

Henttonen ym. (2013) analysoivat tutkimuksessaan vuoden 2007 hoitajien joukkoirtisanoutumisten uhkaa Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa. He tarkastelivat, miten sairaanhoitajan ammattiin liittyvät kulttuuriset merkitykset rakentuvat diskursiivisesti julkisen terveydenhuollon työtaistelun uutisoinnissa. Henttosen ym. (2013) mukaan joukkoirtisanoutumisissa oli pitkälti kyse sairaanhoitajien yksilöllisistä ja yhteiskunnallisista oikeuksista ja vastuista. Henttosen ym. (2013) aineistossa tuli esiin ristiriitaisuus liittyen hoitoalaan ja ajatukseen hoitotyöstä kutsumusammattina. Vuoden 2007 lakossa ilmeni paljon diskursseja, joissa vedottiin siihen, että hoitajilla ei ole oikeutta lakkoilla ja on moraalisesti sekä eettisesti arveluttavaa, että hoitajat alkavat vaatimaan enemmän palkkaa.

Oman tutkimukseni aineistossa hoitajalakon argumentaatio oli puolestaan paljon hyväksyttävämpi ja työntekijäpuoli sai uutisoinnissa paljon enemmän sympatiaa osakseen, eikä hoitotyötä nähty samalla tavalla kutsumusammattina, josta ei tarvitsisi maksaa kunnon palkkaa. Lisäksi Henttosen ym. (2013) analyysissä korostui, että työnantajapuolta arvosteltiin ja mustamaalattiin mielipidekirjoituksissa enemmän kuin oman tutkimukseni kohdalla. Oman tutkimukseni kohdalla työnantaja ei kohdannut samanlaista arvostelua. On siis ehkä menty eteenpäin siitä, että hoitajan työ on nähty kutsumusammattina, jos hetkellisesti vuonna 2007 pystyttiin horjuttamaan normatiivista sukupuolijärjestystä. Nyt sitä ei tarvinnut enää

horjuttaa, koska vuoden 2022 lakossa ei enää keskusteltu sukupuolittuneesti hoitajien velvollisuudesta ja kutsumuksesta olla lakkoilematta.

5.2. Johtopäätökset

Tarkastelin tässä tutkielmassa sitä, millaisia rooleja lakon eri osapuolille määrittäytyy vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa ja miten eri osapuolet saavat uutisoinnissa äänensä kuuluviin. Halusin ymmärtää, miten lakon eri osapuolille rakentuu erilaisia rooleja sellaisessa uutisoinnissa, joka ei lähtökohtaisesti suosi toista osapuolta tai ole muuten poliittisesti väritynyttä. Käytin aineistona Ylen verkkouutisia, koska Yleä pidetään neutraalina, puolueettomana medianana. Olen tuloksissa näyttänyt, että niin lakon alku- kuin loppuvaiheen uutisoinnissa sekä työnantajat että työntekijät ovat päässeet melko tasapuolisesti ääneen. Siinä, miten eri osapuolten edustajien äänet nousivat esille, oli hieman vaihtelua.

Esitän tämän työn tuloksissa, että vuoden 2022 hoitajalakon uutisoinnissa lakon osapuolille rakentuu viisi roolia: väärän tiedon levittäjä, potilasturvallisuuden vaarantaja, työtaakan vähättelijä, potilasturvallisuuden takaaja ja työhyvinvoinnin turvaaja. Vaikka tutkimukseni aineistossa erityisesti työnantajalle rakentui enemmän negatiivissävytteisiä rooleja, näkyi Ylen uutisoinnin puolueettomuus siinä, että kummallekaan osapuolelle ei rakentunut pelkästään negatiivisia tai pelkästään positiivisia rooleja.

Kuten aiemmin totesin, Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisten ohjeiden mukaan Ylen toiminta perustuu *”riippumattomuuteen, puolueettomuuteen ja luotettavuuteen”* ja Ylen journalismin lähtökohtana ovat Ylen arvot. Arvojen mukaan *”Ylen journalismin tulee perustua totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen, jonka tulee olla vuorovaikutuksessa kansalaisten kanssa”* (Yle 2023b). Saamani tulokset vahvistavat edellä mainittujen Ylen journalististen perusteiden toteutumisen. Yleisradio aineiston lähteenä eroaa selvästi muista tässä työssä edellä käsitellyissä tutkimuksista siinä, että muissa tutkimuksissa aineistona esiintyneet lehdet ovat olleet jollain tasolla poliittisesti suuntautuneita.

Analyysini pohjalta esitän, että vuoden 2022 hoitajalakossa oli pitkälti kyse hoitoalan huonosta palkkauksesta ja huonoista työoloista – kuten hoitoalan työtaisteluisissa on niin Suomessa kuin maailmalla usein ollut (ks. esim. Clarke & O’Neil 2001; Koskinen-Sandberg ja

Saari 2019; Kunelius ym. 2010) – oli tässä lakossa myös erilaisia piirteitä kuin aiemmissa lakoissa. Hoitoalasta ei esimerkiksi enää puhuttu tarkastelemissani uutisissa kutsumustyön kautta, kuten aiemmissa lakoissa oli tapahtunut.

Jos aiemmin keskusteluun hoitoalan työtaisteluista on liittynyt sen pohdinta, onko hoitajilla *oikeus* lakkoilla (ks. esim. Farrow & O'Brien 2005; Clarke & O'Neil 2001; Neiman 2011), ei vuonna 2022 valtaviestimeiden verkkouutisissa oikeutta työtaisteluihin juuri kyseenalaistettu. Tämä voi kertoa siitä, että työtaistelut aletaan nähdä myös hoitoalan oikeutena tai hoitoalan työolojen parantamisen tärkeyden tunnistamisesta. Näyttää siltä, että mielikuva perinteisesti feminiinisenä pidetystä alasta, jonka ammattilaiset esitetään kutsumustyön tekijöinä, saattaa olla pikkuhiljaa murtumassa.

5.3. Luotettavuuden arviointi

Tutkimukseni on laadullinen yhtä tapausta tarkasteleva tutkimus, joten työni tuloksista ei voi vetää mitään yleistä lakoista. Ei voida myöskään yleistää, että tämän työn tulokset päteisivät suoraan muihin lakon osapuolten rooleja tarkasteleviin tutkimuksiin. Uskallan kuitenkin esittää, että hoitajalakkojen kohdalla tästä työstä löytyy joitain yhtymäkohtia muihin hoitajalakkojen tutkimuksiin, sillä kaiken edellä kuvatun perusteella hoitoalan ongelmat ovat myös Suomen ulkopuolella periaatteiltaan samoja: huono palkka, huono johtaminen ja huono työhyvinvointi.

Olen myös tarkastellut aineistoa vain tiettyjen tutkimuskysymysten avulla, joten toisenlaisilla tutkimuskysymyksillä olisin todennäköisesti päätenyt erilaisiin tulkintoihin aineistosta. Lisäksi kaikki tämän tutkimuksen tulkinnat ovat vain yhden ihmisen tekemiä, joku toinen henkilö saattaisi tehdä samasta aineistosta erilaiset tulkinnat.

Tässä tutkielmassa olen valinnut empiiriseen tarkasteluun ajanjaksoksi viikon lakon alkupäästä ja viikon sen loppupäästä. Tällä ajallisella valinnalla voi olla merkitystä sen kannalta, miten paljon eri toimijoiden ääni on kunakin hetkenä kuulunut uutisoinnissa ja millaisia rooleja heille sen aikana on rakentunut. Jos olisin valinnut eri ajankohtia, olisivat äänet ja roolit saattaneet olla hieman erilaisia. Valitsin kuitenkin kaksi eri ajankohtaa, jotta saisin monipuolisemman kuvan uutisoinnista kuin keskittymällä vain yhteen ajankohtaan.

Myös keskittyminen vain Ylen uutisointiin vaikuttaa tuloksiin: jos olisin ottanut aineistoon mukaan muita medioita, kuten liittojen omat kanavat tai muut suuret kansalliset mediat, olisivat roolit voineet olla erilaisia. Valitsin kuitenkin Ylen, koska Ylen on tarkoitus tuottaa suhteellisen neutraalia uutisointia ja halusin välttää tekemästä liioja oletuksia rooleista. Myös mediatekstin tyypillä on vaikutusta sen luonteeseen. Mikäli olisin valinnut aineistooni uutisten sijasta esimerkiksi lehtien pääkirjoituksia tai mielipidekirjoituksia, saattaisivat tutkimuksen tulokset jälleen olla erilaisia.

Vaikka Ylen on tarkoitus olla neutraali, rakentuu uutisoinnissa silti vaihtelevia rooleja eri toimijoille. On myös hyvä huomioida aineistoni keruumenetelmästä, että tietyillä asiansanoilla tehdyn haun tulokset eivät välttämättä sisällä aivan kaikkea lakon uutisointia. Lisäksi oma valintani ja tulkintani jättää hakutuloksista pois tiedotusluontoisiksi määrittelmiäni uutisia saattoi vaikuttaa analyysini tuloksiin.

Lopuksi totean, että oma aiempi positioni työnantajan edustajana on saattanut vaikuttaa tekemiini tulkintoihin ja valintoihin, huolimatta siitä, että pyrin olemaan asian suhteen mahdollisimman neutraali. Voi myös olla, että taustani oli tutkimuksen tekemisessä hyödyllinen, koska olen kokemukseni kautta osannut nähdä asioita sekä työnantajan että työntekijän kannalta katsottuna hieman syvällisemmin.

5.4. Jatkotutkimusehdotukset

Uutisoinnin tarkastelu auttaa ymmärtämään, millaisia rooleja lakkojen osapuolille rakentuu julkisessa keskustelussa. Olisi tärkeää myös ymmärtää se, miten uutisointi vaikuttaa siihen, miten lakon eri osapuolet näkevät toinen toisensa ja miten se vaikuttaa työtaistelun etenemiseen. Olisi tärkeää myös ymmärtää se, mitä vaikutusta näillä rooleilla on osapuolten sisäiseen toimintaan. Olisi ollut kiinnostavaa seurata uutisointia vielä pidemmällä aikavälillä sekä ennen lakon alkua että sen aikana.

Lakkojen uutisoinnin tutkimisessa olisi kiinnostavaa ottaa vertailuasema eri medioiden välille ja ottaa mukaan myös liittojen omaa tiedottamista sekä vaikkapa sosiaalisen median tilejä. Minua jäi myös kiinnostamaan hoitajajärjestöjen välinen ero uutisoinnissa. Olisi myös

mielenkiintoista tietää, miten järjestöjen väliset roolit tai järjestöjen työntekijöiden näyttäytyminen uutisissa eroaisivat toisistaan ja millainen vaikutus tällä on uutisointiin.

Tämän tutkielman fokuksena ei myöskään ollut arvioida itse lakon etenemistä, sen käännteitä tai sen lopputuloksen onnistumista kummankaan osapuolen kannalta, joten näiden asioiden tarkastelu voisi tuoda uutta ymmärrystä työtaistelujen uutisointiin.

LÄHTEET

Akava 2023. *Työmarkkinajärjestelmä*. <https://akava.fi/tietoa-tyosta/tyomarkkinajarjestelma>. viitattu 8.5.2023

Briskin, L. 2012. Resistance, mobilization and militancy: Nurses on strike. *Nursing Inquiry*. 19(4). 285–296.

Clarke, J. & O’Neill, C. S. 2001. An Analysis of How The Irish Times Portrayed Irish Nursing During The 1999 Strike. *Nursing Ethics*. 8(4).

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino

Farrow, T. & O’Brien, A. 2005. Discourse analysis of newspaper coverage of the 2001 / 2002 Canterbury, New Zealand mental health nurses’ strike. *International Journal of Mental Health Nursing*. 14. 187–95.

Haapala, T. 2010. Mistä puhumme, kun puhumme ahtaajien lakosta? Kevään 2010 ahtaajien lakon uutisointi Helsingin Sanomissa ja Yleisradiossa. Opinnäytetyö. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

Henttonen, E., LaPointe, K., Pesonen, S. & Vanhala S. 2013. A Stain on the White Uniform — The Discursive Construction of Nurses’ Industrial Action in the Media. *Gender, Work and Organization*. Vol. 20 No. 1. doi:10.1111/j.1468-0432.2011.00556.x

Holmberg, J. 2004. Etusivun politiikkaa: Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987–2003. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hölttä, K. 2011. *Työtaisteluopas*. Helsinki: Into Kustannus

Hölttä, K. 1999. *Työtaistelu: Työtaisteluoikeus, sen käyttäminen ja rajoitukset*. Vaasa: Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y.

Juhila, K. 2023a. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>. Viitattu 25.5.2023

Juhila, K. 2023b. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>. Viitattu 25.5.2023

Kivenmaa, A. 2012. Miksi kone ei kulje? Lakossa oleville lentoemännille lehdissä rakennetut julkiset identiteetit osana työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää koskevaa merkityskamppailua. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koskinen-Sandberg, P. & Saari, M. 2019. Sisters (can't) unite! Wages as macro-political and the gendered power orders of corporatism. *Gender, Work and Organization*. 26. 633–649. doi: 10.1111/gwao.12300.

KT 2023. *Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT*. <https://www.kt.fi/>. viitattu 8.5.2023

Kunelius, R., Noppari, E., & Reunanen, E. 2010. Media vallan verkoissa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Neiman, P. 2011. Nursing strikes: An ethical perspective on the US healthcare community. *Nursing Ethics*. 18(4). 596–605.

Nissinen, M. 2019. Poliittisen työtaistelun varjossa: Ammattiyhdistysliikkeen toimijuuden rakentuminen julkisessa diskurssissa. Pro gradu -tutkielma. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Nylund, M. 2009. Sairaanhoidtajien työtaistelut ja työmarkkinajulkisuuden muutokset 1954–2007. *Media & viestintä*. 32:3. 73–89.

Moilanen, M. 2022. “Hiljaa! Kuunnelkaa rakkaat!” Diskurssianalyysi kevään 2022 hoitajien työvoimataisteluiden yhteydessä käydystä keskustelusta. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Oleribe, O. O., Udofia, D., Oladipo, O., Ishola, T. A. & Taylor-Robinson S. D. 2018. Healthcare workers' industrial action in Nigeria: a cross-sectional survey of Nigerian physicians. *Human Resources for Health*. 16:54. doi:10.1186/s12960-018-0322-8

Sala, R. & Usai, M. 1997. Industrial Action by Nurses: The Italian Situation. *Nursing Ethics*. 4(4).

Soine, A. & Schneider, J. R. 2022. Media Representations of Gender and Labour in Nursing Strikes, 1984–2014. *Media History*. 28:1. 160–174. doi: 10.1080/13688804.2021.1891876

Strachan, G. 2018. Not Just a Labour of Love: Industrial Action by Nurses in Australia. *Nursing Ethics*. 4(4).

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Työtaistelutilasto 2021*. ISSN=1799-0823. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/julkaisu/ckty87rnc1ov80b99jqbh07c2>. viitattu: 28.5.2023

SuPer 2023a. *Super-info*. <https://www.superliitto.fi/super-info/>. viitattu 8.5.2023

SuPer 2023b. *Strategia*. <https://www.superliitto.fi/super-info/superin-toiminta/strategia/>. viitattu 8.5.2023

SuPer 2023c. *Arvot*. <https://www.superliitto.fi/super-info/superin-toiminta/arvot/>. viitattu 8.5.2023

SuPer 2023d. *Neuvottelujärjestelmä*. <https://www.superliitto.fi/tyoelamassa/tyo-ja-virkaehtosopimukset/neuvottelujarjestelma/>. viitattu 8.5.2023

Tehy 2021. *Tehy ja SuPer: Tänään tehdään historiaa, SOTE-sopimus voimaan*. <https://www.tehy.fi/fi/mediatiedote/tehy-ja-super-tanaan-tehdaan-historiaa-sote-sopimus-voimaan>. viitattu 7.5.2023

Tehy 2022a. *Tehy ja SuPer: Työmarkkinapöydässä ratkottava hoitajapulaa, valtiovallalla vastuu rahoituksesta*. <https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-tyomarkkinapoydassa-ratkottava-hoitajapulaa-valtiovallalla-vastuu>. viitattu 7.5.2023

Tehy 2022b. *Tehy ja SuPer: Sote-alan kriisiin ratkaisuksi pelastusohjelma*. <https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-sote-alan-kriisiin-ratkaisuksi-pelastusohjelma>. viitattu 7.5.2023

Tehy 2022c. *Tehy ja SuPer: Työnantaja keskeytti neuvottelut – ylityö- ja vuoronvaihtokielto alkaa tänään*. <https://www.tehy.fi/fi/tiedote/tehy-ja-super-tyonantaja-keskeytti-neuvottelut-ylityo-ja-vuoronvaihtokielto-alkaa-tanaan>. viitattu 7.5.2023

Tehy 2023a. *Tehy*. <https://www.tehy.fi/fi/tehy>. viitattu 8.5.2023

Tehy 2023b. *Tehyn strategia ja tavoitteet*. <https://www.tehy.fi/fi/tehy/tehyn-strategia-ja-tavoitteet>. viitattu 8.5.2023

Tehy 2023c. *Työtaistelut ja mielenilmaukset*. <https://www.tehy.fi/fi/tyoelamaopas/tyotaistelut-ja-mielenilmaukset>. viitattu 29.5.2023.

Tilastokeskus 2023. *Työtaistelut itsenäisyyden ajan Suomessa*. <https://www.stat.fi/tup/suomi90/elokuu.html>. viitattu 28.5.2023.

Toivonen, A-S. 2006. Uutiset työtaistelussa – Paperikiista Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Keskisuomalaisessa vuonna 2005. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: TENK.

Vaara, E. & Tienari, J. 2002. Justification, Legitimization and Naturalization of Mergers and Acquisitions: A Critical Discourse Analysis of Media Texts. *Organization*. 9(2). 275–304.

van Rensburg, A. J. & van Rensburg D. J. 2013. Nurses, industrial action and ethics: Considerations from the 2010 South African public-sector strike. *Nursing Ethics*. 20(7). 819–837

Vuori, J. 2023a. Aineiston tuottaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>. Viitattu 25.5.2023

Vuori, J. 2023b. Mediatekstit. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>. Viitattu 25.5.2023

Wikipedia 2023a. *Terveystieteiden tutkimus 2022*. https://fi.wikipedia.org/wiki/Terveystieteiden_tutkimus_2022. viitattu 7.5.2023

Wikipedia 2023b. *Tehy*. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Tehy>. viitattu 8.5.2023

Wikipedia 2023c. *Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer*. https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_lähi-ja_perushoitajaliitto_SuPer. viitattu 8.5.2023

Wikipedia 2023d. *Ammattiyhdistysliike*. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Ammattiyhdistysliike>. viitattu 8.5.2023

Wikipedia 2023e. *Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT*. https://fi.wikipedia.org/wiki/Kunta-ja_hyvinvointialueyönantajat_KT. viitattu 8.5.2023

Yle 2023a. *Ylen uutis- ja ajankohtaistoiminnan journalistiset periaatteet*. <https://yle.fi/a/3-11405388>. viitattu 9.5.2023

Yle 2023b. *Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset periaatteet*. <https://yle.fi/aihe/s/ylen-ots>. viitattu 9.5.2023

LIITE 1: Aineisto

Autio Raisa (1.4.2022). Hoitajien lakko ajaisi Päijät-Hämeen kotihoidon pahaan pulaan – omaisia pyydetään apuun. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387010>

Cremin Reeta (1.4.2022). Helsinkiläinen Eeva Nukki lähti sairaalasta ennen aikojaan, koska halusi säästää hoitajia: "Tableteilla kotiin". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387254>

Degerman Risto (3.10.2022). Hoitajien työtaistelun päättyminen otettiin helpottuneena vastaan Oulun yliopistollisessa sairaalassa. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648304>

Degerman Risto, Kähkönen Sanna, Markkula Essi, Moilanen Rami & Ukkonen Risto (4.10.2022). Hoitajat helpottuneita työriidan sopimisesta – oululainen sairaanhoitaja Sanna Alavesa: "Yhdeksän kuukautta oli tämän synnytys käynnissä". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648592>

Hankaniemi Anu Leena (1.4.2022). Hoitajat saavat lakkoavustusta jopa enemmän kuin palkkaa – se kertoo ay-pomon mielestä, kuinka tosissaan he ovat: "Päätyyn mennään". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12384523>

Hankaniemi Anu Leena, Lähteenmäki Lassi, Kainulainen Jaana, Vaara Kyösti & Degerman Risto (3.10.2022). Näin hoitajien työriidan sopua kommentoidaan – hyvinvointijohtaja: "Todella tärkeää on, että saataisiin palautettua ilo työhön". *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000646>

Hankaniemi Anu Leena (6.4.2022). Hoitaja: "Telepatiaan emme taivu" – pääluottamusmiesten mukaan suojelutyöhön kutsuviin puheluihin olisi kyllä vastattu, jos niitä olisi tullut. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12392370>

Hara Jyrki (4.10.2022). Analyysi: Hoitajien palkat nousevat reippaasti lähivuosina, mutta hoitajapulasta ei päästä näin helposti eroon. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648627>

Hara Jyrki & Pilke Antti (1.4.2022). STM haluaa määrätä hoitajia lailla töihin lakon aikana – hoitajat raivoissaan: "Kaiken päälle hallitus vie lakko-oikeuden". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12386483>

Hara Jyrki & Rytönen Eelis (3.10.2022). Hoitoalan työkiistaan sopu – kiistan osapuolet hyväksyivät valtakunnansovittelijan esityksen. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12647307>

Heikkonen Tanja & Kähkönen Sanna (1.4.2022). Reeta Korhonen, 28, seuraa vierestä, kun kollegat muualla Suomessa ovat lakossa – toivoo, että työtaistelut tehoavat ja 2 600 euron palkka nousee. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12384902>

Helpinen Varpu & Nironen Saija (5.4.2022). Sairaanhoidaja Janina Rosenqvist sai työnantajaltaan kiitokseksi banaanin – some täyttyy turhautuneiden hoitajien kertomuksista. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389785>

Hirvonen Mikko (4.10.2022). Roima palkankorotus ilahduttaa, mutta huoli työoloista on yhä suuri – näin Pirkanmaalla reagoitiin hoitajasopuun. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000680>

Hirvonen Saara (2.4.2022). "Naisvaltaisen terveydenhuoltoalan lakkotoimet menevät luihin ja ytimiin" – tutkijan mukaan hoitajalakosta puhutaan moralisoivaan sävyyn. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387541>

Hirvonen Saara, Karppi Tiina & Laakkonen Johanna (1.4.2022). Tuija Liimanin sytostaattihoido peruttiin ensin, mutta aika löytyi sittenkin, kun hoitajia määrättiin töihin – HUS huolissaan potilasturvasta. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12386632>

Joensuu Jenni & Mäkelä Kalle (6.4.2022). Suvi Örnmark irtisanoutui hoitotyöstä 16 vuoden jälkeen: "Moni ei ole ylpeä siitä, mitä tekee työkseen". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12392590>

Joensuu Jenni & Welling Ari (4.4.2022). Sovun etsintä suojelutyön määrästä jatkuu TYK-Sissä – osapuolet kiistasta: epätarkkoja ilmaisuja, väärinkäsityksiä ja laskentatapojen eroja. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389627>

Jäntti Mari (4.4.2022). Normaalisti ruuhkaisessa TAYSin päivystyksessä lakkoviikonloppu oli poikkeuksellisen rauhallinen – suojelutyöneuvottelut sujuvat hyvässä hengessä. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389035>

Karhu Otso (3.4.2022). Tehy ja SuPer: Työnantajapuoli on jakanut paljon virheellistä tietoa ja vääristellyt totuuksia, vaikka hoitoa on annettu riittävästi. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12388612>

Karhu Otso & Valtanen Tero (2.4.2022). Minna Laidan syöpähoito siirtyi, eikä jatkosta ole tietoa – lääkärin mukaan liian vähäinen suojelutyö uhkaa pitkittyessään jopa ihmishenkiä. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12388038>

Karvinen Petri (7.4.2022). Hoitajalakko ei ole toistaiseksi vaarantanut potilasturvallisuutta, mutta sitä pelätään yhä – johtajaylilääkäri: "Toimimme riskillä". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12395601>

Korpela Helena (4.10.2022). "Sinnikkyys on palkittu" – kaakossa hoitoalan työkiistaan saatu sopu otettiin riemulla vastaan. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648679>

Koskela Miika (6.4.2022). Kun lakko alkoi, sydäninfarktipotilaiden hoitajaksi ei tullut kukaan – hoitajat olivat kieltäytyneet töistä sekavassa tilanteessa. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12391805>

Kotilainen Virpi (4.4.2022). Hoitajalakko supisti sairaala Novan hoitohenkilöstön kolmannekseseen normaalista – suojelutyöstä käydään neuvotteluja päivittäin. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389055>

Krogerus Milka (4.10.2022). ”Eihän tämä nyt yhtäkkiä tuonut meille lisää hoitajia” – Etelä-Savossa ollaan varovaisen tyytyväisiä hoitajasopuun. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000666>

Kämppi Marja-Liisa (5.4.2022). Hoitajalakon kiukku puree päättäjiin Pohjois-Karjalassa – Siun soten ylimmän johdon lisäpalkat käsitellään uudelleen. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389968>

Kääriäinen Juuso (5.10.2022). Vaasalaiset hoitoalan opiskelijat ovat tyytyväisiä alalla syntyneeseen sopuun – "Minä lähtisin tällä palkalla töihin". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12650438>

Leppänen Päivi (1.4.2022). Ei tässä mitään kansankarnevaalia ole, sanoo Tehyn Varsinais-Suomen pääluottamusmies aamun lakkotunnelmasta. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12385985>

Leppänen Päivi (1.4.2022). Syöpäleikkaukset ovat nyt TYKSissä seis, sektioitakin varten vain yksi leikkaussali. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12386144>

Lukinmaa Tuukka (4.10.2022). "Päällimmäinen tunne on tyytyväisyys" – hoitajien palkkasovusta iloitaan, mutta hyvinvointialue on tekemässä ison alijäämän heti aloitusvuonna. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648636>

Mannermaa Jaakko (1.4.2022). HUSin Mäkijärvi pyytää anteeksi hoitajalakon vertaamista Ukrainan sotaan. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387607>

Mannonen Katri (5.4.2022). TAYS on sanonut aluehallintovirastolle, ettei sillä ole keinoja määrätä hoitajia päivystykseen – johtajaylilääkäri: "He eivät vastaa puheluihin". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12391927>

Markkula Essi, Tynkkynen Jyri, Perkkiö Tanja, Isomäki Sanni, Degerman Risto, Collin Paula, Kuivanen Arttu, Rautavuori Lauri, Hirvonen Saara & Korpela Helena (4.10.2022). "Toivottavasti meitä ei ole huijattu" – 12 hoitajaa kertoo tunnelmistaan, kun työriidan sopua on maisteltu vuorokausi. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12649091>

Nieminen Elina (1.4.2022). TAYSin ja työntekijöiden sopu suojeleutyöstä esti katastrofit, sanoo johtajaylilääkäri: "Ketään ei tarvinnut jättää ihan heitteille". *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387052>

Niinistö Meeri (4.10.2022). Hoitajien työkiistassa molemmat osapuolet väittävät voittaneensa – kysyimme asiantuntijoilta, kumpi on oikeassa, eivätkä hekään ole varmoja. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000692>

Nykänen Helmi (4.4.2022). KYSin johtaja lakosta: "Rimaa hipoen selvitty" – Tehyn paikallisen pääluottamusmiehen mukaan viesti kentältä on päinvastainen. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12390147>

Nykänen Petra (3.10.2022). Sopu syntyi hoitoalalle, mutta epäselvyyttä on yhä – hoitajaliitot ja työnantaja eri linjoilla palkkaharmonisaatiosta. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648327>

Näveri Anna (3.4.2022). HUS: Kaikkiin työvuoroihin ei ole tullut sovittua henkilöstömäärää – Tehy: Korkeintaan yksittäistapauksia ja nekin ratkaistu. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12388581>

Näveri Anna (3.10.2022). Tällainen sopu hoitoalan kiistaan saatiin – Tehyn Rytönen: Sairaanhoidajan palkka nousee keskimäärin yli 3 000 euroon. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648030>

Rautavuori Lauri (4.10.2022). Sairaanhoidajaopiskelija palkkasovusta: ”Ei muuta sitä, että pitää jatkuvasti venyä ylitöihin”. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000684>

Rinne Tittamari (1.4.2022). Tehyn puheenjohtaja Millariikka Rytösen mukaan sopimuksen tekeminen voi odottaa tammikuuhun saakka. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12385996>

Rinne Tittamari (1.4.2022). HUSin johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi vertasi hoitajalakkoa Ukrainan sotaan. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12386173>

Ronkainen Anna (6.4.2022). Emeritusprofessori hoitoalan lakosta: potilasturvallisuus on vaarassa, mutta ilman parempia palkkoja se heikkenee tulevaisuudessa entisestään. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12390783>

Rosvall Minna (4.4.2022). Syöpäpotilas Sari Buss eli viikonlopun epä tietoisuudessa, mutta helpottui hoidon järjestymisestä TYKSissä: ”Hoitoon pääsin, kiitos siitä”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12388921>

Salovaara Maria (6.10.2022). Hoitajat saavat lisää rahaa, mutta palauttaako se työn ilon? Palkkasovun takana painavat kiire ja huoli omasta jaksamisesta. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000770>

Saukkonen Emilia (1.4.2022). Siun soten johdon palkankorotuksia vaaditaan peruttavaksi – Merja Mäkisalo-Ropponen: ”Ei anna hyvää viestiä kenellekään”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12387564>

Siltanen Mari & Nieminen Elina (7.4.2022). Hoitajalakon esiin tuomat ongelmat kumpuavat vuosikausien takaa, sanoo tutkija: ”Henkilöstöstä huolen pitäminen on pitkän tähtäimen investointi”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12392561>

Suomi Kalle (4.10.2022). Tehyn päijäthämäläinen luottamusmies työmarkkinasovusta: Tärkeimpänä saavutettiin se, että hoitajan palkka alkaa kolmosella, *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648809>

Toivanen Olli-Pekka (4.10.2022). Hoitajat toivovat palkkasovun edistävän työolojen kehittämistä: hoitoalaa vaivaavat opintojen keskeyttäminen tai työpaikan vaihto vähin äänin. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648577>

Toivonen Terhi & Tolkki Kristiina (4.4.2022). Potilasturvallisuuslaista tulossa lihava riita, SDP:n Lindtman: "En ole lainkaan innostunut laista", STM pitää lakia tarpeellisena. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12389334>

Uusitalo Aliisa, Komulainen Kaje & Rautanen Päivi (4.10.2022). Pohjalaiset Tehy- ja Super-aktiivit yksimielisinä hoitoalan työriidan sovusta: "Hoitajien voitto". *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20000659>

Vaara Kyösti (3.10.2022). Lappilaiset Tehyn ja Superin ihmiset ovat tyytyväisiä vaikean neuvotteluprosessin lopputulokseen. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12648348>